

Lapset puheeksi -menetelmän käyttökokemuksia varhaiskasvatuksessa

Jaana Paananen

Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma
Syyslukukausi 2020
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Paananen, Jaana. 2020. Lapset puheeksi -menetelmän käyttökokemuksia varhaiskasvatuksessa. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 83 sivua.

Tämän pro gradu -tutkielman tematiikka liittyy lapsen sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tukemiseen varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä. Teemaa lähestytään selvittämällä päiväkotien kasvattajien kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä varhaiskasvatuksen yhteistyökeskusteluissa vanhempien kanssa. Lapset puheeksi -menetelmä tarkastelee lapsen sosiaalis-emotionaalista kehitystä resilienssin eli lapsen pärjäävyyden näkökulmasta arjen toiminnoissa lapsen eri kehitysympäristöissä kotona, varhaiskasvatuksessa ja vapaa-ajan ympäristöissä.

Tutkielman tavoitteena oli saada varhaiskasvattajien kokemustietoa Lapset puheeksi -menetelmästä lapsen sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tukemisessa ja kasvatusvuorovaikutuksen vahvistamisessa sekä sen sopivuudesta vanhempien ja kasvattajien yhteistyön käytäntöihin. Tutkimuksen aineiston keruu toteutettiin Keski-Pohjanmaalla sähköisellä kyselylomakkeella. Kyselyyn vastasi kahdeksan varhaiskasvattajaa, he olivat käyneet Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksen sekä olivat työssään käyttäneet Lapset puheeksi -menetelmää. Tutkimus on kvalitatiivinen ja aineisto on käsitelty laadullisella sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen tulosten mukaan voidaan todeta, että Lapset puheeksi -menetelmä lisää kasvattajan tietoa ja ymmärrystä lapsesta sekä perheestä. Ymmärryksen lisääntymisen myönteisinä seurauksina havainnointi, yksilön huomiointi, kasvatusvuorovaikutus sekä lapsen sosiaalis-emotionaalisten taitojen ohjaaminen muuttuivat sensitiivisemmäksi. Kasvattajien ja vanhempien yhteistyö tiivistyi muuttuen avoimeksi ja vuorovaikutteiseksi kasvatuskumppanuudeksi.

Asiasanat: sosiaalis-emotionaalinen kehitys, kasvatusvuorovaikutus, resilienssi, lapsen kehitysympäristöt, Lapset puheeksi -menetelmä.

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	LAPSEN SOSIAALIS-EMOTIONAALISEN KEHITYKSEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	8
	2.1 Varhaiskasvatus toimintaympäristönä.....	8
	2.2 Kasvatusvuorovaikutus	13
	2.3 Lapsen sosiaalis-emotionaalinen kehitys	16
	2.4 Resilienssi ja minäpystyvyys.....	18
	2.5 Lapset puheeksi -menetelmä.....	22
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	29
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	30
	4.1 Lähestymistapa ja tutkimuksen kulku.....	30
	4.2 Tutkimukseen osallistujat.....	32
	4.3 Aineiston keruu kyselylomakkeella.....	33
	4.4 Aineiston analyysi	37
	4.5 Tutkimuksen eettisyys	43
5	TULOKSET	45
	5.1 Varhaiskasvattajien valmiudet lasten sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tukemiseen.....	45
	5.2 Kasvattajan ja lapsen välinen kasvatusvuorovaikutus	53
	5.3 Vanhempien ja kasvattajien välinen yhteistyö	55
6	POHDINTA	60

6.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	60
6.2 Tutkimuksen arviointi.....	68
6.3 Jatkotutkimusaiheet ja käytännön sovellukset	70
LÄHTEET	72
LIITTEET.....	79

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen lapsiryhmissä kaikki lapset tarvitsevat tukea sosiaalis-emotionaaliseen kehitykseensä ja varhaiskasvatuksen kasvattajilla onkin vastuullaan tukea lasta sosiaalisten ja emotionaalisten taitojensa kehittämisessä ja harjoittelussa (Opetushallitus 2018, 27). Moni lapsi tarvitsee sosiaalis-emotionaalista tukea ajoittain tavanomaisessa kehityksessään, esimerkiksi uhmakausien pulmissa. Toisilla lapsilla taas tuen tarpeen taustalta voi löytyä kokemusperäinen trauma tai ympäristöstä johtuvia haavoittavia tekijöitä, kuten perheen taloudellisia ongelmia tai perheen jäsenten sairastamista. Mikäli lapsella on jo havaittu sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tuen tarve, lapselle järjestetään varhaiskasvatuksessa tarkoituksenmukaista tukea tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä (Opetushallitus 2018, 49; Varhaiskasvatuslaki 7 §).

Lapsen sosiaalis-emotionaaliset pulmat näkyvät yleensä varhaiskasvatuksen ryhmissä erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa, leikeissä, vuorovaikutuksessa ja osallisuudessa. Tällöin ne tulevat myös osaksi varhaiskasvatuksen ympäristöä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2018, 28) sanotaankin, että oppimisympäristön käsite sisältää fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden ja järjestäjää veloitetaan kehittämään oppimisympäristöä siten, että se tukee lapsen terveen itsetunnon, sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sosiaalis-emotionaalista tuen tarvetta tulee tarkastella myös ympäristön näkökulmasta, kuinka ympäristöä voidaan muuttaa, jotta lapsen kehitystä voidaan tukea suotuisasti. Suomalainen varhaiskasvatus on ollut jo jonkin aikaa muutoksessa, mikä on tuonut mukanaan entistä kokonaisvaltaisemman ja eheämmän kuvan lapsesta toimijana. Lasten ja huoltajien osallisuutta toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin on lisätty ja näin ollen heillä on myös mahdollisuuksia olla vaikuttamassa varhaiskasvatuksen toimintaympäristön kehittämiseen. (Opetushallitus 2018, 11, 28; Turja 2012, 43; Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 22-23.)

Työskennellessäni varhaiskasvatuksen erityisopettajana, olen huomannut, kuinka paljon varhaiskasvattajat kaipaavat työmenetelmiä lasten sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tukemiseen. Usein näissä pulmissa auttaa jo se, että ymmärrys lapsen arjesta lisääntyy ja häneen osataan suhtautua oikealla tavalla sekä ymmärretään, millaista tukea lapsi todella tarvitsee. Yksi keino vastata näihin tuen tarpeisiin varhaiskasvatuksessa on yhteistyön lisääminen vanhempien ja muiden tarvittavien yhteistyötahojen kanssa. Vahvistetun yhteistyön kautta voidaan lisätä yhteistä ymmärrystä lapsen arjesta sekä jakaa kokemuksia toimivista menetelmistä, jotka auttavat lasta haastavissa tilanteissa. Tarvitaan siis työmenetelmiä yhteistyön toteuttamiseen, lasta haavoittavien asioiden ennalta ehkäisemiseen ja havaitsemiseen sekä yhteisistä asioista sopimiseen. (Solantaus & Niemelä 2016.)

Halusin yhdistää pro gradu -tutkielmani mahdollisuuksien mukaan tukemaan omaa työtäni ja myös siten, että työni tukisi opiskelua. Olin kuullut muutama vuosi aiemmin Lapset puheeksi -menetelmästä saaduista hyvistä tuloksista (Kallunki, Niemelä, Ala-Aho, Savela & Pesonen 2015) ja kiinnostukseni oli jo herännyt, kun minulle tarjottiin mahdollisuutta osallistua Lapset puheeksi -menetelmän koulutukseen. Tutkimuksia Lapset puheeksi -menetelmästä löytyy varsin vähän ja nekin ovat pääosin terveydenhuollon palveluiden yhteydessä toteutettuja. Aiheesta oli siis tarve tehdä kartoittavaa tutkimusta, myös siksi, että menetelmän käyttöönottoa ja jalkauttamista varhaiskasvatukseen olisi helpompi perustella.

Tämän pro gradu -tutkielman tematiikka liittyy lapsen sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tukemiseen varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä. Teemaa lähestytään selvittämällä varhaiskasvatuksen kasvattajien kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä varhaiskasvatuksen yhteistyökeskusteluissa vanhempien kanssa. Lapset puheeksi -menetelmässä lasten sosiaalis-emotionaalista kehitystä tarkastellaan resilienssin eli lapsen pärjävyyden näkökulmasta arjen toiminnoissa ja lapsen eri kehitysympäristöissä. Lapset puheeksi -menetelmään katsotaan kuuluvaksi Lapset puheeksi -keskustelu, sekä lapsen tai perheen

tilanteen vaatiessa myös Lapset puheeksi -neuvonpito, johon osallistuvat tarvittavat tukea antavat tahot. Käytän tässä tutkielmassa sekä Lapset puheeksi -keskustelu että Lapset puheeksi -menetelmä termejä. Lapset puheeksi -menetelmä antaa kasvattajille työvälineen ja mahdollisuuden tarjota vanhemmille keskustelua, minkä avulla jaetaan ymmärrystä lapsen arjesta kotona ja varhaiskasvatuksessa sekä pohditaan arjen tilanteita, ovatko ne lapselle vahvuuksia vai mahdollisia haavoittuvuuksia. Lopuksi laaditaan toimintasuunnitelma ja sovitaan tavoitteet sekä keinot, joilla lapsen arkea tuetaan. (Kasvun tuki 2017.)

Tutkielman tavoitteena on selvittää varhaiskasvatuksen kontekstissa, millaisia valmiuksia Lapset puheeksi -menetelmä antaa kasvattajille tukea lapsen sosiaalis-emotionaalista kehitystä, tehostaako se lapsen ja kasvattajan välistä kasvatusvuorovaikutusta ja muuttaako menetelmä vanhempien ja kasvattajien yhteistyötä.

2 LAPSEN SOSIAALIS-EMOTIONAALISEN KEHITYKSEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Lapsella on useita erilaisia ympäristöjä, missä hän kasvaa ja kehittyy. Näistä tärkein on koti, mutta useat lapset viettävät lapsuutensa valveillaoloajastaan kotia enemmän aikaansa varhaiskasvatuksessa. Alle kouluikäisellä lapsella on myös vapaa-ajallaan mahdollisesti harrastusympäristöjä ihmissuhteineen sekä lapsella on sukulaisia, naapureita ja ystäväpiirejä. Näiden eri toimintojen vuorovaikutuksissa hän joutuu selviytymään taidoillaan ja aikuisten ohjauksessa. Näissä konteksteissa myös hänen sosiaalis-emotionaaliset taitonsa kehittyvät. Näillä kaikilla kehitysympäristöillä on merkityksensä lapsen sosiaalis-emotionaalisen kehityksen suunnalle. (Solantaus & Niemelä 2016.)

Pro gradu -tutkielmani kohteena on varhaiskasvattajien kokemukset Lapset puheeksi -menetelmästä, jonka kehittäjät Tytti Solantaus ja Mika Niemelä (2016) käyttävät lapsen elämään liittyvistä eri ympäristöistä käsitettä kehitysympäristö. Varhaiskasvatuksen ympäristöstä taas on totuttu käyttämään käsitettä toimintaympäristö tai pedagoginen toimintaympäristö. Tutkielmani keskittyy näistä lapsen kehitysympäristöistä juuri varhaiskasvatuksen ympäristöön ja seuraavissa luvuissa käsittelen varhaiskasvatuksen toimintaympäristöä sen eri ulottuvuuksien näkökulmista.

2.1 Varhaiskasvatus toimintaympäristönä

Varhaiskasvatuksen toimintaympäristö on moniulotteinen käsite sisältäen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön. Pedagogisen toimintaympäristön rinnakkaiskäsitteitä ovat toimintakulttuuri ja oppimisympäristö. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2018, 24) toimintakulttuurin käsite määritellään seuraavasti: ”Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti

muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa”. Op-
pimisympäristö -käsitettä on puolestaan määritelty Varhaiskasvatussuunnitel-
man perusteissa (Opetushallitus 2018, 28-29) siten, että se on rakennettu juuri op-
pimisen sen hetkisten standardien ja pedagogisten tavoitteiden näkökulmasta ja
se sisältää fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden.

Käsitteet oppimisympäristö ja toimintaympäristö ovat hyvin lähellä toisi-
aan ja sisältävät hyvin pitkälti samat asiat, mutta toimintaympäristö on laajempi
käsite sisältäen myös ajan muovaaman kulttuurisen näkökulman sekä yksilön
oman kokemuksen ja tulkinnan toimintaympäristöstä (Raittila & Siippainen
2017, 216-217). Varhaiskasvatuksen yksiköissä muodostuu helposti myös oma
toimintakulttuurinsa. Tähän vaikuttavat ihmisten kokemukset, arvot sekä tavat
olla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Talon henki, eli ilmapiiri on myös ais-
tittavissa ja se on osa toimintaympäristöä. (Parrila & Fonsén 2016, 66-67.)

Varhaiskasvatuksen toiminnan ympäristöksi mielletään yleensä ne fyysiset
alueet ja tilat, joissa toteutetaan opetusta ja kasvatusta. Opetusta tapahtuu ulkona
sekä sisällä erilaisissa toiminnoissa. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimin-
taympäristö on yleensä juuri kasvattamiseen ja opettamiseen suunniteltu, raken-
nettu ja sisustettu ympäristö. Huomion arvoista on, että pedagoginen toimin-
taympäristö ei ole pelkästään fyysistä tilaa, vaan se rakentuu arjen käytänteissä
ja sen muotoutumista määrittää myös aikuisten ja lasten osallisuus (Raittila &
Siippainen 2017, 283-284).

Sosiaalipolitiikka vaikuttaa varhaiskasvatuksen toimintaympäristöjen ra-
kenteellisiin olosuhteisiin heijastaen koulutusjärjestelmään yhteiskunnallisia tar-
koituksia ja ideologioita (Prarling Samuelsson, Williams, Sheridan & Hellman
2016). Varhaiskasvatuksen toimintaan on valtakunnallisesti määritelty tietyt ryh-
mäkoot, joita säädetään laeilla ja asetuksilla. Varhaiskasvatussuunnitelman pe-
rusteissa määritetään myös varhaiskasvatuksen toimintaympäristöjä, toiminta-
kulttuuria, pedagogista osaamista sekä edistetään valtakunnallisten vaatimusten
mukaista varhaiskasvatuksen laadukasta toimintaa. (Hujala, Heikka & Halttu-
nen 2017, 288; Opetushallitus 2018). Toimintaympäristön fyysiset sisä- ja ulkotilat

sekä lapsiryhmän koko vaikuttavat siihen, kuinka toimivaksi kehitysympäristöksi ryhmän kokonaisuus koetaan (Williams, Sheridan & Pramling Samuelsson 2018), mutta loistavat fyysiset puitteetkaan eivät takaa laadukasta varhaiskasvatusta (Raittila & Siippainen 2017, 291).

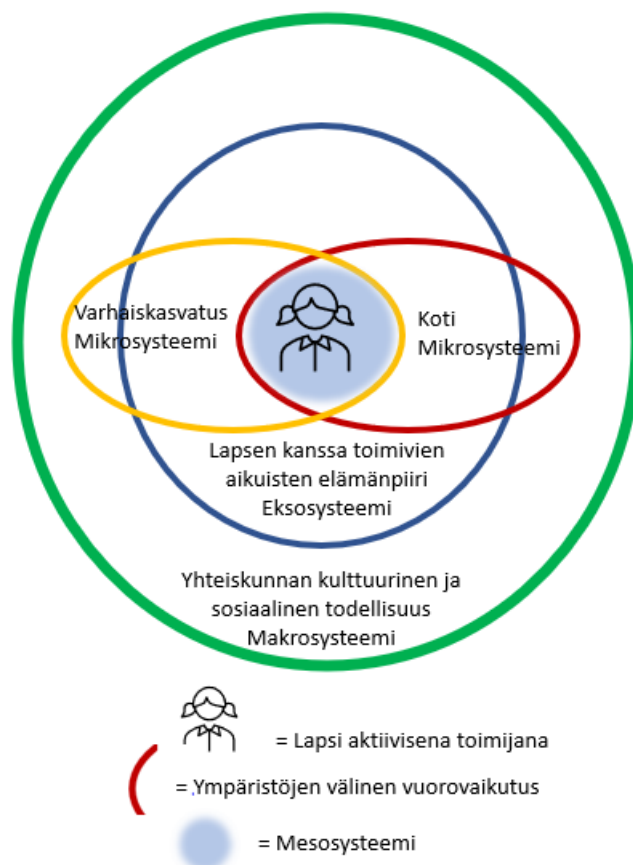
Ryhmän kokonaisuuteen liittyvät tekijät; ikä- ja sukupuolijakauma sekä taitotasot vaikuttavat ryhmän sosiaaliseen kokonaisuuteen balanssina eli tasapainona (Williams ym. 2018). Tärkeitä ovat myös rakenteelliset tekijät, kuten kuinka paljon henkilöstöä on suhteessa lasten määrään. Lapsi on varhaiskasvatuksessa hoitopäivänsä aikana monenlaisissa ryhmissä. Pedagogiset rakenteet ja ratkaisut tulee huomioida myös lapsen kohtaamisissa erilaisissa ryhmissä. Kun lapset ovat vapaammin vertaisryhmässään, esimerkiksi vapaaleikki ja erilaiset pelitilanteet, myös tällöin tarvitaan aikuisen läsnäoloa ja tarvittaessa vahvaa ohjausta, jotta tilanteet ovat lapselle turvallisia. (Alijoki & Pihlaja 2017, 272-274)

Toimintaympäristöjen muodostumiseen vaikuttavien tahojen analysointiin on useita lähestymistapoja. Yhden lähestymistavan mukaan varhaiskasvatuksen laatu liittyy pedagogisen toimintaympäristön puite- ja prosessitekijöihin. Nämä puite- ja prosessitekijät saavat laatuun liittyvät merkityksensä kulttuurissa ja ajassa toisiinsa kietoutuen. Puitetekijöihin voidaan määritellä fyysiset tilat, opetus- sekä muut materiaalit, lapsiryhmän koko, aikuinen-lapsi-suhde sekä opetus- ja päiväohjelma. Prosessitekijöihin taas kuuluu aikuisten ja lasten vuorovaikutus, lasten keskinäinen vuorovaikutus sekä kasvatusvuorovaikutus. (Raittila & Siippainen 2017, 290-291.)

Bronfenbrennerin (1979) ekologisen järjestelmän teorian avulla voidaan analysoida varhaiskasvatuksen toimintaympäristöihin liittyviä mikro-, meso-, ekso- ja makrojärjestelmien tasoja sekä niiden sisällä vaikuttavia olosuhteita. Bronfenbrennerin ekologinen järjestelmä sisältää kolme merkittävää oletusta. Ensinnäkin yksilö nähdään aktiivisena ja kehittyvänä dynaamisena kokonaisuutena ja hän osallistuu myös itse ympäristön rakentamiseen (Bronfenbrenner 1979, 21). Toisaalta ympäristön ja yksilön välillä on molemminpuolinen vuorovaikutus ja ympäristö myös vaatii yksilöä mukautumaan sen ehtoihin ja edellytyksiin.

Kolmantena ympäristö käsitetään koostuvan erilaajuisista sisäkkäisistä kokonaisuuksista sekä niiden keskinäisistä suhteista. (Bronfenbrenner 1979, 22.)

Bronfenbrennerin ekologisen systeemin neljä edellä mainittua tasoa vaikuttavat merkittävästi lapsen kasvuun ja kehitykseen varhaiskasvatusympäristössä. Mikrosysteemissä kehittyvä yksilö, lapsi on vuorovaikutuksessa aktiivinen osapuoli. Näitä mikrosysteemejä lapsella on kaksi, koti ja varhaiskasvatus. Kahden mikrosysteemin yhdistyessä syntyy mesosysteemi. Lisäksi yksilön kehitykseen vaikuttavat myös sellaiset järjestelmät, joihin yksilö ei ole aktiivisesti itse yhteydessä, näitä kutsutaan eksosysteemeiksi. Makrosysteemi taas vaikuttaa toisten systeemien kautta, yhdenmukaisten ideologioiden välityksellä lapsen kehitykseen. (Bronfenbrenner 1979, 22-27.) Bronfenbrennerin ekosysteemin pohjalta Hujala, Parrila, Puroila ja Nivala (2007, 21) ovat laatineet kontekstuaalisen kasvun mallin. Sitä mukaillen tein kuvion lapsen kehityksen eri ympäristöistä (kuvio 1).

Kuvio 1. Lapsen kasvun ja kehityksen ympäristöt Bronfenbrennerin ekosysteemin mukaisesti

Mikrotaso on toimintojen, roolien ja henkilöiden välisten suhteiden kokonaisuus, jonka yksilö kokee fyysiset ja aineelliset piirteet omaavassa ympäristössä (Bronfenbrenner 1979, 22). Lapsen lähiympäristöt kuten koti, varhaiskasvatus ja läheiset ihmiset kuuluvat siis ekologisen järjestelmän mikrosysteemiin (Bronfenbrenner 1979, 22). Varhaiskasvatusta on mikrojärjestelmänä syytä tarkastella myös ulkoisilta ominaisuuksiltaan, ryhmän suuruuden, lasten ikäjakauman ja kasvatustajien määrän suhteen (Härkönen 2008). Mikrotasolla heijastuvat esimerkiksi opettajien omat näkemykset, opettajien osaaminen sekä aikuisten ja lasten vuorovaikutus sekä kommunikointi (Pramling Samuelsson ym. 2016). Mikrojärjestelmä sisältää myös siihen kuuluvien muiden henkilöiden ominaisuudet, kuten temperamentin, persoonallisuuden ja henkilön käsitysjärjestelmien piirteet (Bronfenbrenner 2016, 264).

Mesojärjestelmä on mikrotasoja sisältävä järjestelmä, joka käsittää kahden tai useamman ympäristön väliset yhteydet ja prosessit, joihin kehittyvä yksilö osallistuu aktiivisena vuorovaikuttajana (Bronfenbrenner 1979,25). Näitä ovat esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja kodin väliset suhteet, prosessit ja erilaiset ilmiöt.

Eksojärjestelmä sisältää kahden tai useamman ympäristön ja niihin kuuluvat prosessit. Näistä ympäristöistä kehittyvä yksilö osallistuu joihinkin toimintoihin, mutta joista ainakin yksi ympäristö on sellainen, jonka toimintoihin hän ei osallistu, mutta tämä ympäristö silti vaikuttaa hänen välittömän ympäristönsä prosesseihin, esimerkiksi vanhempiensa työhön tai harrastuksiin liittyvät prosessit. (Bronfenbrenner 1979, 25.)

Makrotasoa pidetään kontekstuaalisena elementtinä varhaiskasvatuksen rakenteellisissa olosuhteissa (Pramling Samuelsson ym. 2016). Makrojärjestelmän voidaan ajatella olevan tietyn kulttuurin tai muun laajemman sosiaalisen kontekstin yhteiskunnallinen jäljennös ja se viittaa yhdenmukaisuuksiin, joita mikro-, meso- ja eksosysteemien muodoissa tai sisällöissä on tai voisi olla (Bronfenbrenner 1979, 26).

2.2 Kasvatusvuorovaikutus

Aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutussuhde antaa kontekstin lapsen sosiaalis-emotionaaliselle kehitykselle. Lapsen suotuisan kehityksen edellytyksenä on myös lapsen kanssa toimivien eri kehitysympäristöjen välinen vuorovaikutus ja niissä toimivien aikuisten yhteistyö. (Solantaus & Niemelä, 2016.) Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (2018, 51) tutkimusten mukaan vuorovaikutuksen on havaittu olevan laadukkaampaa päiväkodeissa, missä toimintakulttuuri on monipuolinen ja kollegiaalinen. Vuorovaikutussuhteiden tutkimus ja analysointi on merkittävää varhaiskasvatuksen toiminnan laadun kehittämiseksi. Tämä vuorovaikutussuhteiden tutkiminen on tärkeää, jotta saadaan selville, millaisia taitoja opettajat tarvitsevat tukeakseen lapsia sosiaalis-emotionaalisissa taidoissaan. (Opetushallitus 2017.)

Varhaiskasvatuksen ympäristö muodostuu fyysisten puitteiden lisäksi ryhmään kuuluvista lapsista ja aikuisista. Ryhmän pedagogiikan laatuun, yhteistyöhön ja lasten hyvinvointiin vaikuttaa olennaisesti aikuisten vuorovaikutteinen käyttäytyminen (Pramling Samuelsson ym. 2016; Williams ym. 2018). Tutkimuksilla on osoitettu, että myös henkilöstön ja lasten suhdeluvulla on merkitystä opettajien ja lasten vuorovaikutukseen. Ryhmäkokoja tutkittaessa taas on todettu, että varhaiskasvatuksen laadukkain vuorovaikutussuhde syntyy pienryhmätyöskentelyssä kasvattajan ja lasten välillä. Silloin kasvattaja on vuorovaikutuksessa läsnä fyysisesti, emotionaalisesti ja kognitiivisesti paremmin kuin suuremmissa ryhmissä. (Pramling Samuelsson ym. 2016; Williams ym. 2018.)

Vuorovaikutteisen ja sensitiivisen toiminnan lisäksi varhaiskasvattajalla tulee olla kyky lukea lapsiryhmän sen hetkistä tilannetta ja toimia sen mukaisesti. Myös varhaiskasvattajan kyky organisoida toimintaa on vuorovaikutuksen ohella suoraan yhteydessä toiminnan laatuun. (Ahonen 2015, 182.) Varhaiskasvatuksen toimintojen sopivat haasteet sekä arkipäiväiset varhaiskasvatuksen rutiinit toisten lasten ja aikuisten kanssa luovat iloa ja yhteenkuuluvaisuuden tunnetta lapsiryhmään. Nämä toimivat empatian ja sensitiivisyyden lisäksi lapsen pärjäävyyttä lisäävänä ja sosiaalis-emotionaalista kehitystä tukevana tekijänä.

(Solantaus & Niemelä 2016.) Jokaisella lapsella on oikeus saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana (Opetushallitus 2018, 16-17). Ihmettelylle, oivaltamiselle ja oppimisen ilolle tulee varhaiskasvatuksessa antaa tilaa ja mahdollisuuksia (Opetushallitus 2018, 20). Osallisuus ja aktiivinen toimijuus lisäävät lapsen vaikuttamismahdollisuuksia ja sitä kautta sitouttaa lasta ryhmään ja ryhmän sääntöihin. Jos taas lasta pyritään saamaan käyttäytymään aikuisjohtoisesti sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla, silloin aktiivinen toimijuus ei ole toiminnan päämäärä. (Viitala 2014, 167).

Pienryhmätoiminnassa korostuvat tuttuus ja turvallisuus ja myös varhaiskasvattaja on vahvemmin läsnä lapsille pienemmässä ryhmässä. Lapsia voidaan huomioida yksilöllisemmin ja tunteista pystytään puhumaan ja niitä voidaan paremmin osoittaa pienryhmässä kuin isossa ryhmässä. Lapset myös kommunikoiivat pienryhmässä enemmän kuin suurissa ryhmissä ja heidän ajatuksiaan voidaan paremmin kuunnella ja ottaa huomioon. (Pramling Samuelsson ym. 2016.) Pienryhmätoiminta mahdollistaa toimintaan keskittymisen paremmin ja kasvattajalla on myös mahdollisuus kannatella lapsen keskittymistä, antaa positiivista kannustusta lapselle, jotta hän saisi onnistumisen kokemuksia. Pienryhmässä myös kasvattajan apu on nopeammin saatavilla, kun lapsi sitä tarvitsee. (Ahonen 2015, 189.)

Varhaiskasvatuksessa kohdataan tietysti myös haastavia vuorovaikutustilanteita. Varhaiskasvatuspäivään kuuluvat siirtymät ja niistä varsinkin ison ryhmän siirtymät synnyttävät helposti haastavaa käyttäytymistä. Usein näissä tilanteissa aikuisten joustamattomuus saattaa aiheuttaa lapsissa haastavaa jopa uhmakasta käytöstä. Vakiintuneiden käytäntöjen ravistelu ja aikuisen pysähtyminen vastaamaan emotionaalisesti oikealla tavalla lapsen käyttäytymiseen, voisivat ehkäistä haastavien tilanteiden syntymistä. (Ahonen 2015, 183-184.) Ryhmässä esiintyvät käyttäytymisongelmat ja epävakaa ihmissuhteet nostavat sekä opettajien että lasten stressitasoa. Vaikutus on näkyvissä jo yli 15 lapsen ryhmässä. Mitä nuorempi lapsi on, sitä suurempi on myös stressin taso. Myös ryhmässä olevien aikuisten suurempi määrä saattaa lisätä lasten stressiä, kun taas

opettajan hyvä vuorovaikutusosaaminen voi vähentää lasten stressiä. (Pramling Samuelsson ym. 2016; Williams ym. 2018.)

Haastavissa kasvatustilanteissa ratkaiseviksi vuorovaikutukselliseksi menetelmiksi erottuvat ensinnäkin varhaiskasvattajan ja lapsen yhteisen ymmärryksen saavuttaminen. Tämän kasvattaja tavoittaa parhaiten lämpimällä vuorovaikutuksella, mikä rohkaisee lasta ryhtymään vastavuoroiseen vuorovaikutukseen. Toiseksi vuorovaikutuksen merkittäväksi piirteeksi erottuu kasvattajan empaattisuus haastavassa tilanteessa lasta kohtaan. Empaattinen ja lapsen tasolle asettava vuorovaikutus saa lapsen voimakkaan tunteen laantumaan, kun hän kokee tullessa ymmärretyksi tunteensa kanssa. (Ahonen 2015, 184; Connors-Burrow, Patrick, Kyzer & McKeyley 2017.)

Nykyinen pedagoginen suuntaus keskittyy yksilön huomioimiseen viestintää ja vuorovaikutusta korostaen. Lapsen yksilöllinen huomioiminen ei ole suuressa ryhmässä helppoa ja tämä aiheuttaa kasvattajalle helposti riittämättömyyden ja epäammattimaisuuden tunnetta. (Williams ym. 2018.) Taitava pedagogi kuitenkin saa tavoitteellisen toiminnan organisoitua ja lapsiryhmän toimimaan riippumatta ryhmän koosta (Pramling Samuelsson ym. 2016; Williams ym. 2018). Myös samassa ryhmässä toimivien kasvattajien toimiva yhteistyö sekä samansuuntaiset pedagogiset näkemykset ja tavoitteet ovat merkityksellisiä asioita laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta. (Williams ym. 2018.)

Yhteisöllisyyden lisäksi varhaiskasvatuksen pedagogiikassa pyritään huomioimaan lapsen yksilöllisyys vahvuuksineen (Viitala 2014, 169). Oppiminen ja kehitys ovat sidoksissa aktiivisen vuorovaikutuksen kautta ympärillä olevaan kulttuuriin. Kun lapsella on oppimisen tuen tarvetta, ympäristöä tarkastellaan ja muokataan lapsen oppimiselle suotuisammaksi ja mahdollistetaan lapsen vuorovaikutus ympäristönsä kanssa (Alijoki ym. 2017, 264). Sosioekologinen lähestymistapa edellyttää kaikkien kasvatukseen osallistuvien aikuisten ja lapsen muidenkin kontekstien keskinäistä vuorovaikutusta (Viitala 2014, 169). Lapsen käytöksen haasteet eivät ole vain lapsen tai perheen ongelma, vaan ne kertovat ennemminkin kontekstin ja lapsen välisistä vuorovaikutuksen ongelmista (Viitala 2014, 169; Ahonen 2015, 181).

2.3 Lapsen sosiaalis-emotionaalinen kehitys

Sosiaalis-emotionaaliset taidot alkavat kehittyä heti varhaislapsuudessa. Sveitsiläisen kehityspsykologi Piagetin mukaan lapsella ei ole syntyessään valmiita taitoja, vaan ainoastaan valmius reagoida ympäristöönsä. Lapsi muodostaa ympäristönsä kanssa vuorovaikutuksessa toimiessaan jäsenyksiä toimintasarjoja, joita hän sulauttaa uusiin tilanteisiin. (Lyytinen & Lyytinen 2014.) Vastasyntyneen käsitys maailmasta on juuri tästä hetkestä ja nykyisestä kokemuksesta peräisin. Lapsi kehittyy kartuttaen kokemuksia ympäristöstään. Tällaista kokemuksen kartuttamista esiintyy myös sosiaalis-emotionaalisella alueella, jossa aikuisen ja lapsen varhaisuhteista saadut kokemukset vaikuttavat uudelleen silloin, kun lapset solmivat vertaissuhteita elämänsä myöhemmissä vaiheissa. (Sameroff 2010.)

Lapsen sosiaaliset taidot ovat valmiuksia, joilla lapsi selviytyy arkipäivän tilanteissa ongelmia ratkoen ja henkilökohtaisia tavoitteitaan saavuttaen siten, että sosiaaliset tilanteet sujuvat positiivisesti (Lyytinen & Lyytinen 2014, 61). Sosiaalisia valmiuksia voidaan tarkastella eri näkökulmista. Itsesäätelytaidot ovat lapsen sosiaalis-emotionaalisten valmiuksien kannalta merkittävän tärkeitä. Lapsi tarvitsee itsesäätelytaitoja, jotta hänellä kehittyy kyky tunnistaa ja ymmärtää tunteita, olla vuorovaikutuksessa, kyky ymmärtää toisten käyttäytymistä ja kyky keskittyä sekä suorittaa tehtävänsä loppuun. (Ahonen 2015, 32-33.) Lapsen sosiaalinen kompetenssi kehittyy kolmen ja kuuden ikävuoden välillä uudelle ulottuvuudelle kun kielellinen kehitys mahdollistaa sosiaalisen kanssakäymisen, mielikuvituksen, yhteisleikkien ja yhteisen toiminnan myötä. Tällöin lapsi kokee ryhmässä yhteenkuuluvuutta, harjoittelee kaveritaitojaan ja kykenee solmimaan myös vastavuoroisia ystävyysuhteita. (Lyytinen & Lyytinen 2014, 62.)

Pienten lasten emotionaalinen kompetenssi, tunteiden ilmaisu, niiden säätely ja omien sekä toisten tunteiden tunnistaminen ovat ratkaisevan tärkeitä emotionaalisen hyvinvoinnin ja akateemisen menestymisen kannalta, ja sitä kautta niillä on myös yhteys pärjäämiseen varhaiskasvatuksessa ja koulussa.

Siksi on tärkeää ymmärtää ne mekanismit, joilla pienet lapset kehittävät emotionaalista osaamistaan. Vanhemmat ja kasvattajat tarjoavat lapsille näitä kokemuksia, jotka edistävät emotionaalisen kompetenssin kehittymistä. (Denham, Basset & Zinsser 2012; Ahonen 2015, 180; Connors-Burrow ym. 2017.) On myös erittäin tärkeää, että sosiaalis-emotionaaliseen tuen tarpeeseen vastataan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, juuri varhaiskasvatuksessa (Ahonen 2015, 181).

Kyky tuntea empatiaa toista kohtaan on merkittävä tunnetaito (Ahonen 2015, 34). Lapsi vie tunteet ja tunnelmat mukanaan eri kehitysympäristöstä toiseen. On tärkeää, että kasvattaja vastaa lapsen tunteisiin oikealla tavalla, sensitiivisyydellä ja ymmärryksellä. (Solantaus & Niemelä 2016.) Lapset tarvitsevat aikuista myös peilinä oppiakseen tunteiden säätelyä. Sanallinen ja sanaton oheisviestintä auttavat lasta selkiyttämään ja yhdistämään tunteiden ilmaisuja. (Denham ym. 2012.) Tästä syystä on myös tärkeää, että kasvattajat ovat tietoisia omasta käyttäytymisestään, asenteistaan ja omia tunnereaktioistaan, siten he voivat itsereflektoinnin avulla tukea myös lasten sosiaalisuutta ja emotionaalista kehitystä (Denham ym. 2012).

Lapsen luonteen temperamentti vaikuttaa hänen tunnekehitykseensä ja itsesäätelytaitoihinsa, ja myös siihen, kuinka lapsi kokee ympäristön ja kuinka ympäristö reagoi lapseen. Tämän vuorovaikutuksen yhteistuloksena syntyy lapsen persoonallisuuden kehityksen ydin. (Keltikangas-Järvinen 2005.) Lapsen kokema sosiaalinen osallisuus on tärkeää lapsen hyvinvoinnille. Koska lasten sosiaaliset taidot ovat erilaisia, jotkut lapset tarvitsevat kasvattajan tukea päästäkseen ryhmään ja sen toimintoihin osalliseksi. Ryhmätasolla kasvattajien olisi osattava tukea yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta sekä edistää lasten vertaissuhteita. (Viitala 2014, 163-164.)

Tutkimusten mukaan lasten aggressio vähenee johdonmukaisessa ja myötätuntoisessa sekä prososiaalisesti kasvattavassa ympäristössä (Ungar, Ghazinour & Richter 2012). Mikäli vuorovaikutus ympäristönsä kanssa epäonnistuu, on vaarana, että lapsi jatkaa aggressiivisuuttaan. Tällöin tulee huomata, että käyttäytyminen ei johdu pelkästään lapsen luonteen ominaisuuksista. Lapsen emotionaalisen kehityksen tukemisessa kodin ja varhaiskasvatuksen mikrotason

prosessien samakaltaisuus on paras ennustaja lapsen resilienssille eli pärjäävyydelle ja aggressiivisuuden vähenemiselle. (Ungar ym. 2012.)

Käyttäytymisgenetiikan tutkimukset ovat osoittaneet, että sama ympäristö merkitsee lapsille erilaisia haasteita ja vaikuttaa heidän kehitykseensä eri tavalla, vaikka heillä olisi sama perimä ja samat kasvattajat. (Keltikangas-Järvinen 2005.) Kehityspsykologian historialle on ollut luonteenomaista nähdä yksilön käyttäytymiseen vaikuttavat tekijät joko yksilön sisäisinä ominaisuuksina tai yksilön kokemuksina ulkoisista vaikutteista. Kasvuprosessi lapsuudesta aikuisuuteen voitaisiin selittää joko vetoamalla lapsen sisäisiin ominaisuuksiin tai kokemuksiin ympäristön ominaisuuksista (Sameroff 2010). Ajan, kulttuurin ja yhteiskunnan vaikutukset ihmisen käyttäytymiseen näkyvät Bronfenbrennerin ekosysteemi-teorian kehityspsykologisessa näkemyksessä. Hän tunnisti perheen, koulun, työn ja kulttuurin distaaliset vaikutukset lapsen kehitykselle tarjoamalla kattavamman empiirisen mallin selittämään lasten yksilöllisiä kehityseroja. (Sameroff 2010.)

2.4 Resilienssi ja minäpystyvyys

Resilienssi on dynaaminen käsite ja se voidaan määritellä Rutterin (2012) mukaan siten, että ympäristöriskien ja -kokemusten yksilöä haavoittava vaikutus on pienentynyt. Poijula (2018, 16) kuvaa resilienssiä siten, että se on vaikeuksista takaisin ponnahtamista tai fysiikan ilmausta lainaten, puristavassa paineessa räsittäneen kappaleen kykyä palautua muotoonsa ja kokoonsa. Tätä voidaan kuvata myös stressin tai vastoinkäymisen sietämisenä tai jopa vaikeuksien voittamisena haastavissa olosuhteissa (Rutter 2012). Resilienssi-käsitettä on suomennettu sanoilla pärjäävyys, kestävyys ja joustavuus. Resilienssi ymmärretään parhaiten ihmisen kehityksen prosessina, jolloin pyrimme ymmärtämään vastoinkäymisten kokemukset ihmisen kestävyuden kehityspolkuina (Panter-Brick & Leckman 2013). Tässä tutkimuksessani käytän resilienssistä myös termiä pärjäävyys.

Persoonallisuuden eri ulottuvuudet, erityisesti joustavuus, on vaikeuksissa kantava ja resilienssiä vahvistava tekijä (Ungar ym. 2012; Rutter 2006). Vastoinikäymisestä selviämisen kokemukset ja henkinen positiivisuus mahdollistavat kuitenkin eheän kehityksen (Rutter 2012).

Resilienssiprosessit liitetään Bronfenbrennerin ekosysteemiseen teoriaan biopsyko-ekologisen systemeemin -teorian kautta (Ungar 2011; Ungar ym. 2012). Käsitys resilienssistä muuntuu eri ekosysteemien järjestelmätasoilla samalla tavalla kuin Bronfenbrenner on esittänyt yksilön inhimillisen kehityksen muuntumisen suhteessa moniin ympäristön eri järjestelmiin, joiden kanssa henkilö on vuorovaikutuksessa (Ungar ym. 2012). Mikrosysteemiset prosessit ovat merkittäviä haavoittuvuuteen liittyvissä resilienssitutkimuksissa. Kahden viimeisen vuosikymmenen aikana resilienssin tutkijat ovat keskittyneet haavoittuvuuksiin. Tavoitteena on ollut korostaa enemmän kehityksen positiivisia kuin negatiivisia vaikutteita. Tämä nähtiinkin ”positiivisen psykologian” syntytekijänä. (Rutter 2012.)

Resilienssitutkimus keskittyy inhimilliseen kehitykseen kuuluvista prosesseista juuri niihin prosesseihin, jotka lisäävät ihmisten hyvinvoinnin kokemusta elämässä olevista merkittävistä haitoista huolimatta (Ungar ym. 2012). Ympäristön sekä yksilön ja yksilöiden vuorovaikutus on heidän kykyään neuvotella kulttuurisesti merkityksellisillä tavoilla ympäristön tarjoamissa puitteissa. Määritelmässä korostetaan prosesseja, joilla yksilöt ja yhteisöt, kuten perheet turvaavat itselleen sellaiset psykologiset, sosiaaliset ja fyysiset resurssit, jotka vahvistavat inhimillistä kehitystä kestävässä elämän vastoinkäymisissä (Ungar ym. 2012).

Yksilön resilienssi voi vahvistua, vaikka hän kohtaisi toistuvasti lyhyitä negatiivisia elämän kokemuksia, kunhan olosuhteet antavat yksilön selviytyä kokemuksesta onnistuneesti (Rutter 2012). Makro-tason lähestymistavat koko yhteisön sietokyvyn vahvistamiseksi, keskittyvät lasten haitallisten kokemusten ennaltaehkäisyyn ja maksimoivat samalla yhteisön vahvuudet (Hornor 2017).

Pärjäävyys ymmärretään siis prosessina, ei yksilön erityisominaisuutena. Pärjäävyys ei tarkoita mitään erityistä onnistumista tai saavutuksia, vaan se tarkoittaa asioiden sujumista tavallisella tavalla vaikeuksista huolimatta (Solantaus

& Niemelä 2016; Poijula 2018, 21). Rutterin (2012) mukaan kasvattaja voi helpottaa lapsen stressialtistusta ohjaten lapsen kasvua positiiviseen suuntaan. Rutter onkin listannut lasta suojaaviksi tekijöiksi hyvät kognitiiviset -, sosiaaliset - ja vertaissuhdetaidot, psyykkisen vahvuuden sekä hyvän itsetunnon. Lisäksi suojaavia luonteenpiirteitä ovat toiveikkuus, toisten arvostaminen ja kunnioitus, kyky hyväksyä apua ja tukea sekä osata itse tukea toisia ihmisiä. (Hornor 2017.) Harrastukset, erityisesti luovat harrastukset ja oman elämän hallinnan tunne vahvistavat resilienssiä, kun taas heikentävänä seikkana on yksilön kokemus syyllisyys jostakin elämänsä traumaattisesta kokemuksesta (Hornor 2017).

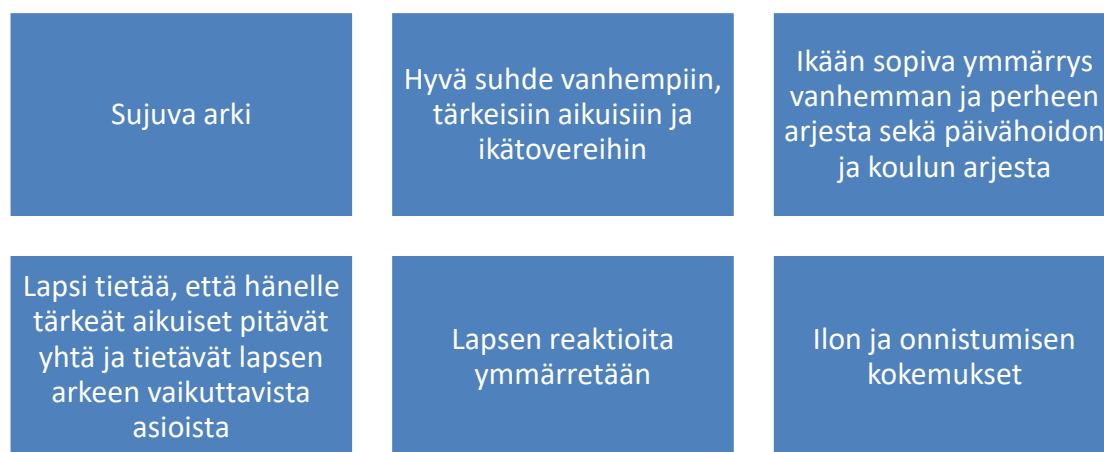
Minäpystyvyys kuuluu osana Banduran (1986) sosiaalisen oppimisen teoriaan. Tämän mukaan ihmisen toiminta tapahtuu toisistaan riippuvaisten, eri tekijöiden vastavuoroisessa prosessissa. Teorian keskeinen väite on, että ihmisen emotionaaliset, kognitiiviset, biologiset sekä käyttäytymiseen liittyvät tekijät ovat kaksisuuntaisessa vuorovaikutuksessa ulkoisen ympäristön kanssa (Ks. myös Pajares 2006). Pärjäävyys syntyy myös yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksessa. Yksilön ominaisuudet voivat edesauttaa pärjäävyyttä tai vaarantaa sen. Sosiaalisen kognitiivisen teorian näkökulmasta yksilöitä pidetään ennemminkin itseohjautuvina, ennakoivina, itsereflektoivina ja itsesäätelvinä kuin ympäristön tai sisäisten impulssien ohjaamina toimijoina. (Pajares 2006.)

Minäpystyvyydessä on Banduran (1997) mukaan kyse lisääntyvästä kyvykkyydestä eli kompetenssista, jossa kognitiivisia, sosiaalisia, emotionaalisia sekä käyttäytymisen alaitaitoja tehokkaasti organisoidaan lukemattomiin eri tilanteisiin. Tehokas toiminta siis vaatii Banduran (1997) mukaan niin taitoja kuin pystyvyyssuskomuksiakin. Minäpystyvyys ei siten tarkoita yksilöllä olevien taitojen määrää, vaan uskomusta yksilön suoriutumisesta erilaisissa olosuhteissa taidoistaan huolimatta (Pajares 2006; Bandura 1997). Minäpystyvyys merkitsee Banduran (1997) mukaan yksilön käsitystä ja uskoa omista kyvyistään selviytyä tai suoriutua tilanteista omalla toiminnallaan (Pajares & Miller 1994).

Minäpystyvyyden käsitys kehittyy neljän lähteen kautta (Pajares 2006). Ensimmäkin yksilön minäpystyvyyteen vaikuttavat aiemmat, toistuneet onnistumisen ja hallinnan kokemukset. Toisekseen vertaisryhmän toiminnoista ja mallista

saatu palaute eli vertaispalaute muovaa minäpystyvyyden käsitettä, jolloin yksilö arvioi omia kykyjään suhteessa toisten saavutuksiin Kolmas minäpystyvyyden käsitykseen vaikuttava asia on merkittävän tahon, esimerkiksi opettajan tuki ja arvioiva palaute eli sosiaalinen palaute. Neljäs lähde on yksilön omat tunnetiet ja fyysiset reaktiot sekä tunne niiden hallinnasta. (Pajares 2006.) Näiden lähteiden kautta yksilö saa siis tietoa oman minäpystyvyytensä perustaksi.

Varhaiskasvatuksessa ja kouluissa lasten pärjäävyyttä tuetaan opettamalla lapsille vuorovaikutus- ja tunnetaitoja (Poijula 2018, 13-14). Hyvinvoinnissa, eli positiivisessa mielenterveydessä on erotettavissa kaksi ulottuvuutta, jotka ovat sosiaalis-emotionaalisen hyvinvoinnin edellytyksiä eli myönteiset tunteet ja positiivinen toiminta (Poijula 2018, 22). Varhaiskasvatuksella ja koululla voi olla lapsen elämässä suojaava merkitys. Se tarkoittaa tavallista arkea, joka tarjoaa lapselle sopivaa haastetta, iloa ja yhteenkuuluvuutta. Sellaista arkea, että lapsen tarpeet ymmärretään ja niihin vastataan. (Solantaus & Niemelä 2016.) Kuviossa 2. on esitelty Lapset puheeksi -menetelmän mukaisesti määritellyjä lasta suojaavia tekijöitä.

KUVIO 2. Lapset puheeksi -menetelmän suojaavia tekijöitä (Kasvun tuki 2017)

Varhaiskasvatuksessa huolehditaan lapsen subjektiivisesta hyvinvoinnista ja onnellisuudesta sekä pyritään positiivisella palautteella ja hyvällä ilmapiirillä myötävaikuttamaan myönteisiä tunteita. Osallistuminen vertaisryhmässä sopivan haastavaan ja virikkeelliseen toimintaan lisää lapsen merkityksen tunnetta ja sosiaalista hyvinvointia. Tyydytystä tuova elämä on hyvinvoinnin perusta. Kaikki

elämän ja ympäristön muutokset vaikuttavat lapsen lisäksi perheeseen ja yhteisöön. (Poiijula 2018, 22.)

2.5 Lapset puheeksi -menetelmä

Lapset puheeksi -menetelmä koostuu yhdestä tai kahdesta keskustelusta vanhemman tai molempien vanhempien kanssa. Keskustelu voidaan toteuttaa joko vanhemman tai lapsen käyttämien palveluiden yhteydessä. Varhaiskasvatuksen ja koulun yhteydessä toteutetussa keskustelussa on mukana kaksi kasvattajatahoa, vanhemmat omien asioidensa asiantuntijoina ja opettaja tai varhaiskasvatustaja omassa ammatillisessa roolissaan. (Solantaus & Niemelä 2016; Kujala, Ebeling, Jokinen & Pohjola 2017.) Molemmat osapuolet ovat keskustelutilanteessa tasavertaisia asiantuntijoita. Ennen keskustelua vanhemmille on annettu tietoa Lapset puheeksi -keskustelusta ja he ovat saaneet tutustua etukäteen Lapset puheeksi -menetelmän lokikirjoihin ja työntekijä on käynyt kolmepäiväisen Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksen. Keskustelussa kartoitetaan lapsen arkea kotona ja varhaiskasvatuksessa, pohditaan sieltä eri asioita ja tilanteita ovatko ne lapselle vahvuus vai haavoittuvuus. Lopuksi keskustelun pohjalta laaditaan toimitasuunnitelma, kuinka lapsen arkea yhdessä tuetaan. (Kasvun tuki 2017; Solantaus & Niemelä 2016.)

Keskustelulla autetaan vanhempia ja yhteistyökumppaneita tunnistamaan lapsen vahvuudet ja haavoittuvuudet ja keskustelu havainnollistaa, millä tavoin he voivat tukea lasta mahdollisista ongelmista huolimatta (Kujala ym. 2017). Lapset puheeksi -menetelmässä *vahvuudella* tarkoitetaan asiaa, joka sujuu tavanomaisesti ja vahvuuksiin panostamalla tuetaan lapsen arkipäivän toimivuutta sekä kotona että varhaiskasvatuksessa. Vahvuuksia eivät ole siis pelkästään erityiset kyvyt tai onnistumiset. (Solantaus 2019). *Haavoittuvuus* taas on asia, joka on jo ongelma, sekä asia, josta voi syntyä ongelma, jos mitään ei tehdä. Näissä tilanteissa toimiminen on ongelmien ennaltaehkäisyä (Solantaus 2019).

Mikäli vanhemmat tuovat keskustelussa esiin jonkun perheen tämän hetkisen ongelman, esimerkiksi köyhyys, työttömyys tai asunto-ongelmat, ja jos he kokevat tarvitsevansa tämän ongelman kanssa selviämiseen apua, niin silloin heille tarjotaan Lapset puheeksi -neuvonpitoa. Vanhempien suostumuksen mukaisesti neuvonpito järjestetään niiden yhteistyökumppaneiden kanssa, joiden odotetaan myös auttavan perhettä. (Kujala ym. 2017.) Nämä kaikki keskustelut ovat perheelle vapaaehtoisia. Keskusteluissa laaditaan lapsen vahvuuksien ja mahdollisten haavoittuvuuksien pohjalta toimintasuunnitelma, joka tarkastetaan seuraavassa keskustelussa (Solantaus 2019).

Lapsen osallistuminen keskusteluun arvioidaan tapauskohtaisesti. Mikäli lapsi osallistuu keskusteluun, sen täytyy olla hänelle vapaaehtoista ja keskustelun tulee olla rakentavaa. Aikuiset antavat lapselle hänen ymmärryksensä mukaista tietoa keskustelussa esille tulleesta perheen tai varhaiskasvatusympäristön muuttuneesta tilanteesta, esimerkiksi vanhemman sairaudesta tai muutoksista lapsiryhmässä. Menetelmällä tuetaan lapsen pärjäävyyttä lapsen eri kehitysympäristöissä sekä tehdään lapsen arki sujuvammaksi jakamalla tarvittavaa tietoa kehitysympäristöjen välillä. Lapsen pärjäävyyden rakentuminen tapahtuu arkisessa toiminnassa ja vuorovaikutuksessa kotona, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja kaveripiirissä. (Solantaus & Niemelä 2016.)

Kodin ja vanhemman vaikeudet heijastuvat myös lapsen tunne-elämään ja tapaan kokea asioita. Vanhempien ja perheiden mahdolliset ongelmat voivat häiritä lapsen päivittäisiä rutiineja ja arjen sujumista, mikä taas voi vaarantaa lapsen kehitystä sekä hyvinvointia. (Niemelä, Kallunki, Jokinen, Räsänen, Ala-aho, Hakko & Solantaus 2019.) Mitä enemmän vaikeudet perheessä pitkittyvät, sitä suurempi vaikutus niillä on kodin ilmapiiriin ja vanhemman toimintaan. Vanhemman ongelmat vaikeuttavat perheen toimintaa ja kommunikaatiota, mikä taas heijastuu lapsen pärjäämiseen eri ympäristöissä. (Kasvun tuki 2017.) Lapsi reagoi perheen tilanteeseen tunteilla ja tuo ne mukanaan myös kehitysympäristöstä toiseen. Tällöin varhaiskasvatuksella voi olla lapsen kehitystä suojaava vaikutus, kun tilanne tiedostetaan ja siihen osataan puuttua sensitiivisellä ja lapsen

arkeen iloa tuovalla tavalla, tekemällä tavallisia asioita yhdessä toisten kanssa. (Solantaus & Niemelä 2016.)

Lapset puheeksi -menetelmän ensisijainen tavoite on parantaa lasten ja nuorten sosiaalis-emotionaalista hyvinvointia. Lapsen suotuisaa kehitystä pyritään edistämään muuttamalla havaittuja riskiolosuhteita eli haavoittuvuuksia sekä tukemalla lasta vahvuuksiensa avulla elämän muutoksissa. (Kujala, Jokinen, Ebeling & Pohjola 2017.) Menetelmän ydin on lasten tukemisessa heidän arjessaan kotona, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja vapaa-ajan ympäristöissä. Toiminnan tausta-ajatuksena on Toimiva lapsi ja perhe -työ, ja siinäkin teoreettisena taustana ollut vanhempien oman vanhemmuuden ja toimijuuden kunnioitus ja sen mukainen toiminta. Vanhempien asiantuntemusta kunnioitetaan perheen elämään puuttumatta. (Solantaus & Niemelä 2016.) Menetelmällä pyritään parantamaan herkkää ja vahvaa vuorovaikutusta lapsen kanssa sekä vanhempien ja kasvattajien suhteita tukemaan toisiaan. Kasvatuksen tulee perustua yhteiseen käsitykseen lapsesta kotona ja varhaiskasvatuksessa. (Niemelä ym. 2019.)

Menetelmä on tarkoitettu matalan kynnyksen palveluksi lapsiperheille. Sen tulisi olla kaikkien perheiden saatavilla ja sitä tarjotaan ennaltaehkäisevänä toimintamuotona kaikille perheille (Solantaus 2019). Lapsen arjesta puhuminen ja lapsen arjen tukeminen on aina lapsen kehitykselle suotuisaa ja lasta kantavaa. Siihen panostaminen yhdistää kaikkia lapsen kanssa toimijoita. Pelkästään jo esimerkiksi lapsen puheterapiassa käymisen järjestäminen vaatii sujuvaa arkea ja terapiapäätöksessä pitäisi olla suunnitelma arjen tuesta lapsen kaikissa kehitysympäristöissä. Kun huolehditaan lapsen arjen toimivuudesta, tullaan huolehtineeksi myös vanhemman ja vielä kasvattajankin arjesta. (Solantaus & Niemelä 2016.)

Menetelmä kuuluu Suomen mielenterveys ry:n Toimiva lapsi ja perhe -hankkeeseen. Toimiva lapsi ja perhe -työssä kehitetään, tutkitaan ja juurrutetaan lasten hyvinvointia tukevia sekä ongelmia ennaltaehkäiseviä työkäytäntöjä sosiaali- ja terveydenhuollon perus- ja erityispalveluihin sekä kuntien kasvatus- ja sivistystoimiin. Työtä tehdään yhdessä kuntien kanssa ja palvelut ulottuvat yli

sektorirajojen. (Kasvun tuki 2017.) Lapset puheeksi-lokikirjat ovat Suomen mielenterveysseuran nettisivuilla saatavilla käytettäväksi varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, lukiossa ja kaikissa terveys- ja sosiaalipalveluissa.

Aiempia tutkimuksia. Lapset puheeksi -menetelmää on tutkittu varsin vähän. Se on kehitetty Suomessa Stakesin Toimiva lapsi & perhe -hankkeen yhteydessä matalan kynnyksen menetelmäksi. Lapset puheeksi -menetelmää on tutkittu tähän mennessä lähinnä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

Toikka & Solantaus (2006) tutkivat Toimiva lapsi & perhetyöhön kouluttajiksi koulutettujen työntekijöiden keskuudessa (n=45) koulutuksen vaikutusta ammatillisiin taitoihin, työtyytyväisyyteen ja implementaation onnistumista. Tuloksista voisi yleisesti todeta, että mielenterveyshäiriöistä kärsivien vanhempien perheiden tukemisessa työskentelevät kokivat aihepiiriin liittyvien tietojensa lisääntyneen lasten tukemisen, lasta suojaavien tekijöiden sekä vanhemman masennuksen vaikutuksiin liittyen. Kaikki koulutetut käyttivät menetelmää koulutuksen jälkeen ja pitivät todennäköisenä, että käyttäisivät menetelmiä jatkossakin. Koulutetuista 85 % koki koulutuksen annin hyödylliseksi. (Toikka & Solantaus 2006)

Aikuisten psykiatrisissa palveluissa toteutettiin (Solantaus ym. 2009) satunnaistettu kenttätutkimus interventiotutkimuksena (n=109), missä verrattiin Perheintervention ja Lapset puheeksi - intervention tuloksia. Perheinterventiota järjestettiin 6 kertaa 30-45 minuuttia ja Lapset puheeksi -keskustelu kaksi kertaa. Vanhempien raportit kerättiin 4, 10 ja 18 kuukauden kohdilla tutkimuksen aikana. Perheet elivät tilanteissa, joissa toinen vanhempi oli hoidossa masennuksen vuoksi. Standardoiduilla mittareilla tutkittiin menetelmien vaikuttavuutta perheen lasten tunne-elämään, attribuutiotyylisiin ja käyttäytymiseen. Tuloksissa interventioiden välillä oli vain vähän eroja: molemmat interventiot vähensivät tilastollisesti merkitsevästi lasten tunne-elämän ongelmia ja ahdistuneisuutta. Perheinterventio oli vaikuttavampi lasten masennusoireisiin, kun taas Lapset puheeksi -keskustelu vaikutti korjaavasti lasten depressiivisiin ajattelumalleihin. Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että interventioiden vaikutusmekanismit eroavat toisistaan. Lapset puheeksi -menetelmä lisää vanhempien omaa toimijuutta, kun

taas perheinterventio on enemmän terapeutinen prosessi. Tutkimus osoittaa, kuinka vain lyhyt keskustelu vanhempien kanssa liittyy lasten hyvinvoinnin suotuisaan muutokseen osana vanhempien omaa hoitoa. (Solantaus, Paavonen, Toikka & Punamäki 2010.)

Lapset puheeksi -menetelmää on toteutettu Raahen seudulla kevästä 2012 alkaen systemaattisesti ja laajasti eri palveluiden piirissä. Tilastojen mukaan tämän myötä lastensuojelupalvelujen käyttö on laskenut huomattavasti. Lastensuojeluilmoitukset ovat vähentyneet 25 %, lastensuojeluntarpeen selvitykset 52 %, aloitetut asiakkuudet 58 % ja kiireelliset sijoitukset 33 %. (Kallunki, Niemelä, Ala-Aho, Savela & Pesonen 2015).

Toinen tutkimusraportti vähän pidemmältä aikaväliltä Raahen seudulta antaa vastaavia tuloksia. Tutkimuksessa analysoitiin Raahen seudun 0-17-vuotiaiden lasten asiakkuusmääriä lastensuojelun palveluissa kuntarekisteritietojen perusteella ja verrattiin niitä kansallisiin rekisteritietoihin, ennen (vuosina 2009-2013) ja Lapset puheeksi -menetelmän käyttöön ottamisen jälkeen (2013-2016) regressioanalyysia tutkimusmetodina käyttäen.

Vuosien 2013 ja 2016 tulokset erosivat merkitsevästi Raahen seudun ja valtakunnallisten lastensuojelun palveluiden asiakasmäärien välillä. Raahen seudulla lastensuojelun asiakkuuksien määrä väheni 25 % vuoteen 2016 mennessä. Lisäksi tutkimuksen suorittamisen aikana alueen väestön työttömyysaste nousi 10-13 %. Vanhempien työttömyyden tiedetään olevan perheille yksi stressitekijä ja sillä on yhteyttä lasten ja perheiden pahoinvointiin. Tämä työttömyyden kasvu ei kuitenkaan näkynyt tuloksissa, mistä on vedetty johtopäätös, että Lapset puheeksi -menetelmällä olisi lasten pahoinvointia ennalta ehkäisevää vaikutusta. Lapset puheeksi -menetelmän integroiminen peruspalveluihin ja lapsen paremman arjen asettaminen yhteistyötahojen yhteiseksi tavoitteeksi vähentää siis huomattavasti lasten suojelun palveluiden käyttömääriä. Tulokset ovat lupaavia, vaikkakin lisätutkimuksia pidemmällä seurannalla ja muissakin kunnissa tarvitaan. Lastensuojeluasiakkuuksien määrän väheneminen viittaa siihen, että alueen perheet saivat tarvittavan tuen ennen kuin perheen tilanne saavutti murtu-

mispisteen. Myös yksi todennäköinen syy tuloksiin on nopea tilanteeseen reagoiminen. Tämä on mahdollista eri toimijoiden yhteistyöllä ja yhteisen tavoitteen eteen työskentelemisellä. (Niemelä, Kallunki, Jokinen, Räsänen, Ala-Aho, Hakko, Ristikari & Solantaus, 2019)

Pohjois-Pohjanmaalla, maantieteellisesti määritellyllä alueella, on käynnistetty Lapset puheeksi -menetelmän alueellinen ohjelma, jolla on tarkoitus edistää lasten ja nuorten sosiaalista ja emotionaalista hyvinvointia. Tästä ohjelmasta toteutetaan kvasikokeellista ekologista väestötutkimusta, jolla arvioidaan menetelmän vaikutuksia vuosina 2015-2018 alueen 30 kunnan lasten ja perheiden hyvinvointiin. Tulosuuttujina tutkimuksessa ovat lastensuojelun ja sekä lasten ja nuorten psykiatrisen erikoissairaanhoidon asiakasmäärät. Tietoja kerätään myös kouluterveyskyselystä ja vertailukohteena käytetään vuoden 2014 rekisteritietoja. (Kujala, Jokinen, Ebeling & Pohjola 2017.)

Niemelä ym. (2012) on tehnyt tutkimuksen syöpää sairastavien vanhempien, heidän puolisoitten ja lasten psykosomaattisesta hyvinvoinnista. Potilaan psyykkinen hyvinvointi on entistä tärkeämpää silloin kun potilas on myös vanhempi. Tutkimukseen osallistui 60 perhettä, jotka satunnaistettiin kahteen interventioryhmään. Näistä toinen sai kaksi kertaa Lapset puheeksi -keskustelun ja toinen ryhmä 6-8- kertaa perheintervention. Tutkimustulos tukee aiempia tutkimuksia, joissa suositellaan mentorointikäytännön sisältävää jäseneltyjä interventioita vanhemmuuden tukemiseksi ja lasten sekä vanhempien hyvinvointia edistäen. (Niemelä, Repo, Wahlberg, Hakko, & Räsänen 2012.)

Australiassa on toteutettu verkkopohjainen Lapset puheeksi -koulutus ja sen on todettu lisänneen merkittävästi terveydenhuollon työntekijöiden taitoja käsitellä perheiden huolia sekä tukea vanhemmuutta. Koulutus on antanut työntekijöille myös valmiuksia arvioida huoltajan ymmärrystä lapsen tilanteesta. (Tchernegovski, Reupert & Maybery 2015.)

Australiassa on toteutettu myös perhekeskeinen mielenterveysinterventio peliriippuvuudesta kärsivien vanhempien hoidossa. Yhdeksän ongelmapelaamisen ”neuvonantajaa” kokeili Talk About Children -toimintaa neljän kuukauden ajan. Interventiosta kerättiin aineistoa laadullisella tutkimuksella kohderyhmään

kuuluvia vanhempia ja tutkimusryhmään kuuluvia työntekijöitä haastatellen. Tuloksina voidaan todeta, että interventio on muuttanut positiivisesti perheiden elämää ja tuloksista on koottu ohjeita sekä ”käytännön viisauksia” perheiden tukemiseksi. (von Doussa, Sundbery, Ranneke, Jones & Goodyear 2017.)

Lisäksi Lapset puheeksi -menetelmästä on julkaistu alueellisia raportteja ja selvityksiä menetelmää käyttäneiden ammattilaisten ja asiakkaiden kokemuksista sekä tehty muutamia opinnäytetöitä. Korpijärvi (2018) selvitti fenomenografisessa pro gradu -tutkielmassaan opettajien ja huoltajien käsityksiä Lapset puheeksi -menetelmästä. Behm ja Kauppinen (2019) selvittivät opinnäytetyössään teemahaastattelulla varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja huoltajien kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta varhaiskasvatuksessa (varhaiskasvatuksen työntekijät n=5, huoltajat n=6). Tämän opinnäytetyön mukaan Lapset puheeksi -keskustelu tukee varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja huoltajien välistä yhteistyötä sekä lapsen suotuisaa kehitystä. Mukautettuna Lapset puheeksi -menetelmää, erityisesti toimintasuunnitelmaa, pidettiin varhaiskasvatukseen toimivana työvälineenä.

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSY- MYKSET

Varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä vuorovaikutuksella on suuri merkitys sosiaalisen ja emotionaalisen hyvinvoinnin ylläpitäjänä. Kasvatusvuorovaikutuksen tavoitteena on ohjata lapsen kehitystä kaikelta osin suotuisaan suuntaan. Vuorovaikutuksen avulla luodaan sosiaaliset kontaktit ja tunneilmapiiri, ohjataan toimintaa sekä annetaan kiitosta, palautetta ja kannustusta. Tämän kaiken tarkoitus taas on vahvistaa, muun toiminnan ohella lapsen minäpystyvyyttä ja pärjäävyyttä, eli resilienssiä, mikä on Lapset puheeksi -menetelmässäkin toiminnan tavoitteena.

Tämän tutkielman tavoitteena oli saada kokemustietoa Lapset puheeksi -keskustelun hyödyistä varhaiskasvatuksen kontekstissa. Tutkielmalla haettiin vastauksia seuraaviin kysymyksiin; millaisia valmiuksia menetelmä antaa varhaiskasvattajille tukea lapsen sosiaalis-emotionaalista kehitystä ja tehostaako Lapset puheeksi -keskustelu kasvattajan ja lapsen välistä kasvatusvuorovaikutusta. Lisäksi pyrittiin myös selvittämään muuttaako Lapset puheeksi -keskustelu vanhempien ja kasvattajien välistä yhteistyötä. Tutkimuksella ei pyritty yleistettävissä olevaan tietoon, vaan tarkoituksena oli kartoittaa varhaiskasvattajien näkemyksiä ja käsityksiä tämän kyseisen menetelmän ilmiöistä seuraavilla tutkimuskysymyksillä:

1. Millaisia valmiuksia Lapset puheeksi -keskustelu antaa kasvattajille lasten sosiaalisen emotionaalisen kehityksen tukemiseen?
2. Miten kasvattajan ja lapsen välinen kasvatusvuorovaikutus tehostuu Lapset puheeksi -keskustelun jälkeen?
3. Miten Lapset puheeksi -keskustelu muuttaa vanhempien ja kasvattajan välistä yhteistyötä?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Lähestymistapa ja tutkimuksen kulku

Pro gradu -tutkielmani on laadullinen eli kvalitatiivinen, missä ollaan kiinnostuneita useasta yhtäaikaisesta tekijästä. Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tutkittavien kokemusta ja näkökulmaa sekä kontekstia, mitkä kaikki ovat tutkimuksen lopputulokseen vaikuttavia tekijöitä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 22 – 27.) Tutkimukseni tarkoitus on tehdä ilmiötä ymmärrettäväksi kohteen näkökulmasta, mikä vaatii tulkintojen tekemistä ja ne taas ovat sidoksissa myös tutkijan ennakkokäsityksiin tutkittavasta ilmiöstä (Patton 2002, 497). Laadullisen menetelmien käytöllä pyritään saamaan esille myös tutkittavien näkemyksiä ja havaintoja sekä tuoda tutkittavien “ääni” kuuluville. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 22 – 27; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.) Tutkimukseni on myös kartoittava, koska se pyrkii kuvaamaan tietyn, vähemmän tunnetun ilmiön vaihtelevia ilmentymiä varhaiskasvatuksen kontekstissa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 138).

Tutkielmassani on fenomenologishermeneuttisia piirteitä, sillä siinä keskittään informanttien näkemyksiin ja kokemuksiin perustuvaan tiedon tuottamiseen. Fenomenologia tutkii aitoja, alkuperäisiä kokemuksia, mutta koska kokemuksia on haastavaa päästä suoraan tutkimaan, niin tämä tutkimus keskittyy tutkimaan informanttien käsityksiä koetusta ilmiöstä. Kokemus syntyy sen hetkisestä elämyksellisestä tilasta, jolle ihminen antaa merkityksiä ja käsitys taas on kokemuksen ja ajattelun avulla saatu kuva jostakin ilmiöstä. (Törkkäri 2018, 65.)

Hermeneuttisessa tutkimuksessa tietoa tuotetaan hahmottamalla ilmiöiden ja niiden kontekstien välisiä yhteyksiä. Hermeneutiikka pyrkii tulkintojen tekemiseen ja tutkittavan ilmiön syvälliseen inhimilliseen ymmärtämiseen. (Kakkori & Huttunen 2014, 274). Sekä fenomenologisessa että hermeneuttisessa ihmiskäsityksessä kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys ovat tutkimuksen teon kannalta keskeisiä käsitteitä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 40).

Tutkimuksessani en tavoita tutkittavasta ilmiöstä fenomenologisia, aitoja kokemuksia, mutta ne vaikuttavat informanttien kokemuksina välillisesti ja heidän käsitteellistämisenään tutkimuksen tuloksiin eli siihen, mitä minä tutkijana tavoitan keskustelemalla keräämäni aineiston kanssa. Itselläni on myös vähän kokemusta tutkittavasta ilmiöstä varhaiskasvatuksen kontekstissa, joten oma kokemukseni vaikuttaa taustalla esitietona, mutta sitäkin enemmän kokemukseni vaikuttaa kiinnostuksena ilmiötä kohtaan ja pyrkimyksenä tavoittaa ilmiöstä uutta tietoa.

Hermeneuttinen kokemus syntyy dialogissa, jolloin kohtaamme osapuolen aidosti toisena, jolta voimme oppia jotakin uutta (Backman 2018, 36). Tutkimuksen analyysi taas syntyy dialogissa tutkijan ja tutkimusaineiston kanssa. Hermeneuttinen kehä on tutkijan ja aineiston eräänlaista vuoropuhelua, jossa tavoitellaan avointa asennetta aineistoa kohtaan. Tämä kuvaa kehämäistä ja prosessinomaista tulkintatiedon ja ymmärtämisen etenemistä, välillä aineistoon etäisyyttä ottaen. (Laine 2018, 37-38; Backman 2018, 36-37.) Tutkimusta lähdetään tekemään tietyllä esitiedolla, jota uuden tiedon valossa syvennetään ja lähestytään taas aineistoa uusin silmin. Aineistolle täytyy pysyä objektiivisena ja avoimena, jotta mahdollisimman hyvää dialogia syntyisi tutkijan ja aineiston välille. (Ks. Laine 2018, 37-38).

Tutkimukseni sijoittuu varhaiskasvatuksen kontekstiin ja kohdistuu siellä varhaiskasvatuksen kasvattajien kokemuksiin vanhempien kanssa käytetystä Lapset puheeksi -keskustelumenetelmästä. Tutkimukseni aineisto on kerätty sähköisellä kyselylomakkeella kahdeksalta Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksen käyneeltä ja Lapset puheeksi -keskustelua käyttäneeltä varhaiskasvattajalta. Tutkimus toteutettiin Keski-Pohjanmaalla keväällä 2020.

Tutkimusluvut sain ensin puhelimitse suullisesti helmikuussa 2020 kuntien sivistystoimenjohtajilta ja heidän ohjeistuksensa mukaisesti kysyin tutkimusluvan kirjallisena varhaiskasvatuksesta vastaavilta esimiehiltä. Heille lähetin sähköpostin liitteenä tutkimuslupalomakkeen, tietosuojalomakkeen, linkin sähköiseen kyselylomakkeeseen sekä tutkimussuunnitelman tiivistelmän. Laadin säh-

köisen kyselylomakkeen Google Forms -ohjelmalla. Yksi varhaiskasvattaja testasi kyselyn ja kellotti vastaamiseen kuluvan ajan. Lähetin tämän jälkeen kuntien varhaiskasvatuksesta vastaaville esimiehille sähköpostin välityksellä linkin sähköiseen kyselyyn ja he välittivät nämä edelleen vastaajille. Sähköpostin liitteenä oli myös tutkimuksen tietosuojalomake. Suostumuksensa tutkimukseen vastaajat antoivat vastaamalla vapaaehtoisesti ja tietoisesti sähköiseen kyselyyn ja lähettämällä vastauksensa tutkijalle (ks. tietosuoja.fi/rekisteröidyn suostumus).

4.2 Tutkimukseen osallistujat

Tutkimukseen osallistui yhteensä kahdeksan varhaiskasvattajaa kahdesta eri kunnasta Keski-Pohjanmaan alueelta. Tutkimukseeni osallistuvilta varhaiskasvattajilta vaadittiin, että he ovat käyneet Lapset puheeksi -menetelmän käyttäjäkoulutuksen sekä käyttäneet menetelmää työssään varhaiskasvatuksessa. Tässä tutkimuksessa varhaiskasvattajalla viitataan päiväkodissa työskentelevään lastenhoitajaan, varhaiskasvatuksen opettajaan tai varhaiskasvatuksen erityisopettajaan. Yksittäisen vastaajan koulutuksella ei ole tässä tutkimuksessa merkitystä, mutta vastausten saaminen kaikilta ammattiryhmiltä lisää vastausten näkökulmien monipuolisuutta.

Taustatietoina vastaajilta kysyttiin työkokemusvuodet, tehtävänimike sekä milloin vastaaja on käynyt Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksen. Kun tutkimuksessa ei käytetä satunnaista otantaa, niin osallistujat valikoituvat jonkin tutkijan ennalta määrittämän kriteerin mukaisesti tutkimukseen mukaan. Otannan on tuolloin oltava sellainen, että se mahdollistaa valitun ilmiön tutkimisen. (Met-sämuuronen 2011, 61.) Tutkimuksessani tämä määrittävä kriteeri on varhaiskasvattajien Lapset puheeksi -menetelmäkoulutus ja siitä saatu kokemus varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä.

Kysely on välitetty vastaajille oman kunnan varhaiskasvatuksesta vastaavan esimiehen välityksellä, koska heillä on ollut parhaiten tiedossaan tutkimuk-

seni kriteerit täyttävät varhaiskasvattajat. Esimiehet ovat tehneet vastaajien vailinnan. Itse en ole tavannut vastaajia, en tiedä myöskään heidän nimiään enkä sähköpostiosoitteitaan. Näin ollen pystyn käsittelemään aineistoa mahdollisimman objektiivisesti. Taulukossa 1. esitetään vastaajilta kysytyt taustatiedot. Heillä kaikilla on jo usean vuoden työkokemus lapsiryhmässä toimimisesta, työvuosien keskiarvo on 9,13 vuotta. Vastaajissa on neljä lastenhoitajaa (taulukossa 1. heistä on käytetty lyhennystä lh), kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa (vo) ja kaksi varhaiskasvatuksen erityisopettajaa (veo).

TAULUKKO 1. Kyselyyn osallistuneet varhaiskasvattajat

Kyselyyn vastaaja	Työkokemus lapsiryhmässä (vuosina)	Tehtävänimike	Milloin käynyt Lapset puheeksi -koulutuksen
vastaaja 1	7	vo	2018 kevät
vastaaja 2	5	lh	2019 syksy
vastaaja 3	10	veo	2019 syksy
vastaaja 4	5	lh	2018 syksy
vastaaja 5	12	lh	2017 syksy
vastaaja 6	4	lh	2018 syksy
vastaaja 7	20	vo	2019 --
vastaaja 8	10	veo	2016 syksy

Vastaajien kokemus Lapset puheeksi -menetelmästä on kertynyt neljältä edelliseltä vuodelta. Tämä johtunee siitä, että menetelmää vasta jalkautetaan Keski-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin sosiaali- ja terveystyöpalveluihin sekä alueen sivistystoimen palveluihin.

4.3 Aineiston keruu kyselylomakkeella

Tutkielmani aineisto on kerätty sähköisellä kyselylomakkeella (liite 1.). Kahdeksalle Lapset puheeksi -menetelmää käyttäneelle kasvattajalle lähetettiin sähkö-

nen Google Forms -kyselylomake ja kysymyksillä selvitettiin heidän kokemuksiinsa Lapset puheeksi -menetelmästä. Kyselylomake on luonteva valinta aineiston keruumenetelmäksi silloin kun halutaan selvittää tutkittavaa ilmiötä kysymällä ihmisen toimintaan liittyviä kokemuksia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 84-85). Kyselyn ja haastattelun ero on lähinnä siinä, että haastattelijalla voi joustavasti kysyä kysymykset tilanteeseen sopivassa järjestyksessä, hän voi myös havainnoida oheisviestintää ja tehdä tarkentavia kysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 84-85). Haastattelun ongelmaksi taas voi joskus muodostua yhteisen ajan löytäminen ja pitkät etäisyydet.

Sähköisen kyselylomakkeen etuina on vastaajan näkökulmasta aikataulullinen joustavuus. Kysymykset voi käydä lukemassa etukäteen ja niihin voi vastata juuri itselle sopivalla hetkellä ja itselle sopivassa järjestyksessä. Kyselyyn vastaamisen voi tarvittaessa myös keskeyttää ja jatkaa myöhemmin. Lomakehaastattelussa kaikki kysymykset tulee olla tutkimuksen viitekehyksen mukaisesti perusteltuja ja niiden pitää olla tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun kannalta merkityksellisiä kysymyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87). Tämä sama näkökulma pätee myös kyselylomakkeen kysymyksiin ja lisäkysymysten sijaan kyselylomakkeelle asetetut avoimet kysymykset, mitä muuta vielä haluaisit sanoa tästä asiasta, antavat vastaajalle mahdollisuuden täydentää vastaustaan.

Kyselylomakkeen puutteina on pidetty väärinymmärryksen mahdollisuutta ja vastausten saamisen vähyyttä (Hirsjärvi ym. 2009, 195). Tässä tutkimuksessa osallistujat on valikoitu tietyillä kriteereillä mukaan tutkimukseen. He ovat myös saman alan ammattilaisia ja käyttävät työssään samoja käsitteitä samanlaisessa kontekstissa tutkijan kanssa, joten kysymysten väärinymmärryksen mahdollisuus on vähäinen. Lapset puheeksi -menetelmäkoulutus vahvistaa samanlaisen ymmärryksen ja kiinnostuksen omaamista sekä perehtyneisyyttä asiaan, joten kyselylomake on tässä tutkimuksessa aineiston keruumenetelmänä perusteltu. Vastausten saaminen varmistettiin tässä tutkimuksessa siten, että esimiehet tiedustelivat tutkimukseen osallistujat omasta kunnastaan.

Kyselylomakkeen haasteena on yleisesti pidetty myös sitä, kuinka tutkija voi varmistua, että vastaajat ovat vastanneet rehellisesti ja huolellisesti (Hirsjärvi ym. 2009, 195). Vastaajat olivat esimiestensä pyytäminä tutkimuksessa mukana, heillä oli myös jaettavaa tietoa ja kokemusta Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä ja sen toimivuudesta varhaiskasvatuksessa, joten ei ole syytä epäillä, etteivät he ole parhaansa mukaan vastanneet kyselyyn. Kyselylomakkeen etuina ovat menetelmän tehokkuus ja täsmällisen tiedon saatavuus sekä aineiston keruun aikataulun suunniteltavuus, vaikkakin kyselylomakkeen huolelliseen laatimiseen menee aikaa (ks. Hirsjärvi ym. 2009, 195).

Tämän tutkimuksen kyselylomakkeen kysymykset on laadittu tutkimuskysymysten näkökulmasta kohdistuen ne juuri Lapset puheeksi -menetelmästä saatuihin kokemuksiin ja lisäksi tutkimus on suunnattu kyseiseen menetelmään perehtyneille kasvattajille. Lapset puheeksi -menetelmä on jalkautumassa Keski-Pohjanmaan kuntiin, siitä järjestetään koulutuksia ja ihmiset yli sektorirajojen ovat kiinnostuneita menetelmän hyödyistä. Olen itsekin perehtynyt Lapset puheeksi -menetelmään käytyäni kolmepäiväisen koulutuksen ja minulla on aitoa kiinnostusta käyttäjäkokemusten tutkimiseen. Tältä tietopohjalta laadin kyselylomakkeen kysymykset peilaten niitä tutkimuskysymyksiini sekä teoriataustaan.

Kyselylomakkeen laadinnassa ja kysymysten muotoilussa täytyy olla huolellinen, eikä aineiston keruuseen ole syytä kiirehtiä ennen kuin tutkimusongelmat ovat täsmentyneet (Valli 2018a, 92). Kyselylomakkeen rakenteessa motivaatiotasoa pyritään ylläpitämään luomalla ensimmäisillä kysymyksillä luottamuksellista suhdetta. Tärkeimmät kysymykset sijoitetaan lomakkeen keskivaiheille ja lomakkeen loppuun taustakysymykset tai muuten helposti vastattavat kysymykset. (Valli 2018a, 94-95.)

Tutkimukseni kyselylomakkeella on pyritty noudattamaan edellä mainittua kolmevaiheista rakennetta. Lomakkeen alussa on ensin kolme taustatietokysymystä sekä muutamia yleisiä kysymyksiä. Kyselyn keskellä on tärkeimmät kysymykset ja lopussa vielä muutamia kysymyksiä lomakkeen soveltamisesta varhaiskasvatuksen yhteistyökäytäntöihin. Kyselylomake on rakenteeltaan jaettu

kuuteen teemaan ja kuudelle sähköiselle sivulle siten, että yhdellä sivulla on yhden teeman asiat. Vastaamisen eteneminen oli havainnollistettu sivun alareunassa olevalla kasvavalla palkilla. Kyselyn vastaamiseen arvioitiin menevän aikaa noin 30 minuuttia ja lomakkeen alussa oli ohjeistus keskeyttämisen ja myöhemmin jatkamisen varalta. Kyselylomake oli mahdollista käydä ensin lukiemassa läpi ja aloittaa vastaaminen itselleen sopivalla hetkellä. Aikaa kyselyn vastaamiseen annettiin kaksi viikkoa, mutta myös maaliskuun aikana saapuneet vastaukset ehdittiin ottaa mukaan aineiston analysointiin.

Kysymysten teemat oli jaoteltu seuraavasti: taustakysymykset, oma toiminta kasvattajana, vuorovaikutus lapsen kanssa, lapsen kehityksen tukeminen, yhteistyö vanhempien kanssa ja lopuksi vielä muutamia yleisiä kysymyksiä. Jokaisen osion lopussa oli vielä ”Mitä muuta haluaisit kertoa...”-kysymys sellaista tilannetta varten, jos vastaajalla on mielessään asiaa, mikä ei osunut kysymysten aiheisiin. Kysymyslomakkeella oli myös kuusi suljettua kyllä/ ei -kysymystä ja niihin molempiin lisäksi vaihtoehtoiset jatkokysymykset. Joissakin kysymyksissä pyydettiin ensin vastaus ja sitten perustelut vastaukselle. Kyselylomake oli pitkä. Vaihtoehtoiset kysymykset mukaan lukien lomakkeella oli 36 kysymystä sekä niiden lisäksi kolme vastaajaan liittyvää taustakysymystä.

Vaikka laadullisessa tutkimuksessa ei yleensä puhutakaan tutkimuksen toistettavuudesta eli reliabiliteetista, niin tulosten luotettavuutta voidaan vahvistaa toisilla samankaltaisilla tutkimuksilla. Tässä tutkimuksessa käytettävä mittari on käytettävissä samankaltaisena uudestaan ja tutkimus kykenee antamaan toistettaessakin samansuuntaiset tulokset, koska Google Forms -kysely on helposti toistettavissa samankaltaisena (Ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Hirsjärvi ym. 2009, 231). Mittauksen toistettavuuteen ei sähköisessä kyselyssä vaikuta tutkimusympäristö tai tutkijan oma olemus tai läsnäolo.

Tutkimuksen luotettavuuteen voi vaikuttaa myös huolellisella ja tarkalla työskentelyllä sekä raportoinnilla tutkimuksen tekemisestä, tekemisen kulusta ja aineiston analysoinnin eri vaiheista. Luotettavuuteen vaikuttavat raportoinnin lisäksi se, että tutkimus tehdään perusteellisesti sekä saadaan oikeat tulokset ja tehdään oikeat päätelmät. (Hirsjärvi ym. 2009, 231; ks. Saaranen-Kauppinen &

Puusniekka 2006). Tutkimuksella on hyvä validiteetti, koska aineistoni sisälsi juuri niitä asioita, joita oli tarkoituskin tutkia, lisäksi tutkimuksen validiteettiin vaikuttaa raportin tarkkuus ja selkeys. Raportin tulee olla johdonmukainen, looginen ja kiinnostava selonteko teemojen sisältä ja niiden ympäriltä. Luotettavuutta lisätään riittävällä määrällä todisteita, eli aineistosta otettuja lainauksia. (Braun & Clarke 2008.)

Tarkkuuteen olen pyrkinyt kuvaamalla tutkimuksen kaikki vaiheet luotettavasti ja toteutuneen mukaisesti. Tutkimuksen kulun päätöksiä olen pyrkinyt perustelemaan mahdollisimman vahvasti ja alan kirjallisuuteen nojaten. Analyysiprosessia on tärkeää kuvata mahdollisimman tarkasti, jotta lukijoilla on selkeä ymmärrys siitä, miten analyysi tehtiin. Tuloksien yksityiskohtainen kuvaaminen lisää myös tutkimuksen luotettavuutta. (Elo & Kyngäs 2008.)

4.4 Aineiston analyysi

Kyselylomakkeen vastauksista saatu aineisto käsiteltiin laadullisella sisällönanalyysillä, joka on hyvin yleisesti laadullisessa tutkimuksessa käytetty perusanalyysimenetelmä juuri tekstin analysointiin (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 117-118). Sisällönanalyysin tavoitteena on saada aineistosta esiin tiivis ja laaja kuvaus tutkittavasta ilmiöstä ja analyysin tuloksena esittää ilmiötä kuvaavia käsitteitä tai luokkia (Elo & Kyngäs 2008). Tämän tutkimuksen sisällönanalyysi toteutettiin aineistolähtöisesti, jolloin aineistosta pyritään luomaan teorettinen kokonaisuus tutkitusta ilmiöstä ja analyysiyksiköt eivät ole etukäteen harkittuja, vaan ne valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108). Kyselylomake oli teemoitettu teorian pohjalta eri osa-alueisiin, mutta lomakkeen teemoittelua ei käytetty analyysissä. Analyysin teemoittelua ei kannata sovittaa jo olemassa olevaan kuvioon, vaan tutkia alkuperäisestä aineistosta, mitä sieltä aidosti nousee esille (Braun & Clarke 2008).

Kyselylomakkeiden vastauksista koostuvan aineistoni sain sähköisessä muodossa Google Forms -ohjelmaan. Siirsin lomakkeelta pelkät vastaukset kopioimalla tietokoneelleni tekstitiedostoon, mistä niitä oli helpompi lähteä käsittelemään. Avoimien kysymysten vastauksista koostettua tiivistä, juuri kysymyksiin kohdennettua tekstiä muodostui 13 sivua, jossa oli asetuksena fonttikoko 12 ja riviväli 1,5. Aineisto oli suhteellisen suppea, mutta vastaukset olivat osuvia, eikä aineistosta juurikaan jäänyt mitään käyttämättä. Vastaajia ohjattiin kysymyksillä antamaan mahdollisimman selkeät ja relevantit vastaukset (ks. Valli 2018b, 261-262).

Perehdyin aluksi aineistooni lukemalla sitä huolellisesti. Kävin läpi aineistoni ensimmäisen vaiheen eli alkuperäisaineiston pelkistämisen ja ryhmittelyn kolmen tutkimuskysymyksen ohjaamana. Fenomenologis-hermeneuttisessa perinteessä analysoitava aineisto jaotellaan merkityskokonaisuuksiin, joita voi ohjata myös tutkimuskysymysten ehdoilla (Laine 2018, 43-44; Tuomi & Sarajärvi 2018, 114-115). Minulla oli siis kolme tutkimuskysymystä ja niille kaikille annoin omat koodivärinsä. Ryhmittelin aineistosta tutkimuskysymysten näkökulmasta olennaiset ilmaukset kopioimalla ja liittämällä ne kunkin tutkimuskysymyksen alle. Joissakin kysymyslomakkeen vastauksissa oli asiaa kahden, jopa kolmenkin tutkimuskysymyksen alle (taulukko 2.). Pelkistämisvaiheessa on huomioitava, että yhdestä vastauksesta voi löytää useampiakin pelkistettyjä ilmauksia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 125).

TAULUKKO 2. Esimerkki aineiston pelkistämisestä (Kasvattajien valmiudet tukea lapsen sosiaalis-emotionaalista kehitystä)

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
Osaan ehkä toimia oikealla tavalla lapsen kohdalla, kun ymmärrys on lisääntynyt. Monella on ollut myös se tilanne, että juuri koskaan ei asiaa ole edes otettu puheeksi, joten juuri sen taustatekijän ymmärtäminen lisää oman toiminnan merkitystä	Ymmärrys auttaa toimimaan oikein Uutta tietoa Taustatekijän ymmärtäminen vaikuttaa omaan toimintaan
Pitää uskaltaa kysyä ja keskustella vanhempien kanssa havainnoistaan ja huolistaan, ei syyttämällä vaan aidosti kuunnellen ja yrittäen auttaa ja tukea vanhempia huomaamaan tilanteen ristiriitaisuuden tai haasteet	Rohkeus ottaa huoli puheeksi Aito ja kuunteleva keskusteleminen Vanhempien tukeminen haastavissa tilanteissa
Aikuisen tärkeimpänä tehtävänä on vastata lapsen haastavaan käytökseen pysähtymällä tilanteessa ja keskustelemalla, ottamalla syliin ja ratkaisemaan tilanteen mikä haasteen on aiheuttanut yhdessä lapsen kanssa	Lapsen haastavaan käytökseen vastaaminen Aikuisen läsnä oleva toiminta haastavassa tilanteessa: pysähtyminen, keskusteleminen, syliin ottaminen Haastavien tilanteiden ratkaiseminen

Tässä tutkimuksessa analyysiyksiköksi oli luontevaa valita yksittäinen ilmaus, koska vastauksissa oli tiiviisti, useita ilmauksia pelkistettäväksi. Analyysiyksikön avulla voidaan karsia epäoleellinen sisältö ja keskittyä olennaiseen asiaan (Vaismoradi, Jones, Turunen & Snelgrove 2016). Vastauksia ryhmitellessäni tein samalla aineiston pelkistämistä, eli redusointia.

Kolmesta tutkimuskysymyksestäni yksi kohdentui selkeästi varhaiskasvattajien ja vanhempien väliseen toimintaan. Tämän tutkimuskysymyksen alle ryhmittelin ne analyysiyksiköt, eli vastauksista löydetyt pelkistetyt ilmaukset, joissa tätä aikuisten välistä toimintaa ilmaistiin. Kaksi muuta tutkimuskysymystä sisälsivät ne ilmiöt, joissa ilmaistiin kasvattajan ja lapsen välistä toimintaa. Näin pel-

kistettyä aineistoa ryhmitellen, etsitään kaikki tutkimustehtävää kuvaavat ilmaukset listaten ne konsepteille luoden samalla pohjaa työn seuraavalle vaiheelle (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123). Muodostin näistä kolmen tutkimuskysymyksen mukaan ryhmitellyistä ilmauksista omat Word-tiedostonsa ja tulostin ne isoille A3 papereille. Näin toimien sain helpommin käsiteltävät osa-alueet, joita ryhdyin edelleen ryhmittelemään eli klusteroimaan etsien samankaltaisia ilmauksia. Jokaista tutkimuskysymysten mukaista ilmiötä voidaan taas luokitella pienempiin kokonaisuuksiin eri näkökulmista (Laine 2018, 43-44).

Klusteroinnissa aineistosta koodatuista alkuperäisilmauksista etsitään eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä kuvaavia käsitteitä ja samaa ilmiötä kuvaavista käsitteistä muodostetaan alaluokkia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124). Pehdyin taas kuhunkin ryhmiteltyyn osa-alueeseen lukemalla aineistoa. Ryhmittelin tutkimuskysymyksiä ilmentävistä analyysiyksiköistä samansisältöisiä ilmauksia alaluokkiin, käytin luovuutta ja piirsin ajatuskarttoja. Luin lisää tutkimuskirjallisuutta analyysini tueksi ja alaluokat alkoivat hahmottua aineistosta. Laadulliseen tutkimuksen analyysiin ei ole olemassa täsmällisiä metodisia ohjeita eikä ehdottomia sääntöjä (Patton 2002, 432-433). Alaluokkia nimesin ilmiöiden ominaisuuksien ja sisällön mukaisilla käsitteillä ja kuvauksilla. Tässä tekstin ohessa on ensimmäisen tutkimuskysymyksen luokkien taulukko (Kasvattajien valmiudet tukea lapsen sosiaalis-emotionaalista kehitystä) ja kahden muun tutkimuskysymyksen taulukot löytyvät liitteistä 2. ja 3.

Aineistossa tuli usein vastaan maininta *ymmärryksen lisääntymisestä* eri ilmiöitä kohtaan. Toisinaan ymmärrys ja sensitiivisyys oli niputettu yhteen, ja ne yhdessä kohdistuivat johonkin tiettyyn ilmiöön kuten lapseen yksilönä, lapsen käyttöön tai käytöksen taustatekijöihin. Ensimmäistä tutkimuskysymystä analysoidessani muodostin lapseen kohdistuvista ymmärrystä sisältävistä, pelkistetyistä ilmauksista kaksi alaluokkaa; tietoa lapsesta, käytöksestä ja taustasta sekä sensitiivistä ymmärrystä lapsesta. Sensitiivisyyden yhdistin myös kasvatusvuorovaikutukseen kuuluvaksi. Lapsen käytöksen ymmärtäminen ja siihen sopivalla tavalla vastaaminen sisältävät myös sensitiivisyyttä. Näitä alaluokkia ryhmittelin lapsen sosiaalis-emotionaalisten taitojen ohjaaminen -yläluokan alle

(taulukko 3.). Varhaiskasvattajan valmiuksiin tukea lapsen sosiaalisemotionaalista kehitystä, kuuluu olennaisesti kasvatusvuorovaikutus sekä taito tehdä yhteistyötä lapsen vanhempien kanssa. Näistä molemmista on erillinen tutkimuskysymyksensä, mutta tässä kohden yhteistyötä ja vuorovaikutusta on tarkasteltu ja luokiteltu varhaiskasvattajan valmiutena tehdä yhteistyötä ja mahdollistaa yhteistyön vahvistuminen.

Alaluokkia yhdistelemällä muodostin yläluokkia ja niitä yhdistämällä muodostin taas pääluokat. Klusteroinnin katsotaan jo olevan osa analysoinnin seuraavaa vaihetta, käsitteellistämistä eli abstrahointia, jolloin alkuperäisdatan käyttämistä kielellisistä ilmauksista edetään teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin samalla varmistaen, että aineistossa säilyy yhteys alkuperäiseen dataan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 125). Tällä kuvaamallani tavalla analysoin kaikki kolmen tutkimuskysymykseni aineistot. Analyysin onnistuminen edellyttää, että tutkija pystyy analysoimaan ja yksinkertaistamaan tutkittavan ilmiön luokkakatégoriointia luotettavalla tavalla (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 122). Aineistoni ilmiöt ovat osittain toistensa kanssa sisäkkäisiä ja siten aika vaikeasti eroteltavissa toisistaan. Tutkijana halusin kuitenkin esittää mieluummin toisiaan lähellä olevia luokkia, kuin että olisin kadottanut joitakin ilmiöitä analyysia tehdessäni.

TAULUKKO 3. Esimerkki aineiston käsitteellistämisestä: Kasvattajien valmiudet tukea lapsen sosiaalis-emotionaalista kehitystä

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
Tietoa lapsesta, käytöksestä ja taustasta Sensitiivinen ymmärrys lapsesta Tietoa perheestä, kasvatuskäytännöistä ja tukiverkostoista Oman toiminnan merkityksen tiedostaminen	Kasvattajan ymmärryksen lisääntyminen	Kasvattajan valmiudet tukea lapsen sosiaalis-emotionaalista kehitystä	Lapsen sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tukeminen
Huolen herääminen, ongelmien havaitseminen Muutosten vaikutukset lapseen Tuen tarpeen havaitseminen Tarve pitää Vasu/ Lp-keskustelu	Tiedon tuoma herkkyys havainnointiin		
Ennakointi ja suunnittelu Struktuuri ja tunneilmapiiiri Lapsi yksilönä ja ryhmässä Haastavaan käytöksen vastaaminen Yhteisten sääntöjen luominen Sopimusten tekeminen Ristiriitojen ratkaiseminen	Lapsen sosiaalis-emotionaalisten taitojen ohjaaminen		
Kasvattajana ymmärtäväisempi Hyvä vuorovaikutus lapsen kanssa Sensitiivinen toiminta Hyvä yhteistyö vanhempien kanssa	Hyvä kasvatustuorovaikutus		

Laadullinen tutkimusprosessi on luovaa ja vaatii pitkäjänteisyyttä, joten sille tulee antaa aikaa (Braun & Clarke 2006). Fenomenologien mukaan taas tutkijan in-

tuitiivinen ymmärtäminen ja riittävä paneutuminen aineistoon jäsentävät aineistosta nähtäväksi merkityskokonaisuuksia, jotka löydetään sisäisen yhteenkuuluvuuden ja samanlaisuuden perusteella (Laine 2018, 43). Yleinen virhe analysoinnissa ja sen raportoimisessa tehdään usein siinä, että luokat vain luetellaan lukijalle raportoimatta niiden yhteyttä toisiinsa. Raportin tulee antaa luokkien yhdistämisen ajatusketjusta kokonaisvaltainen ja juonellinen näkemys, jolloin se vakuuttaa lukijaa. (Vaismoradi ym. 2016). Analyysin ja tulosten raportointi on tutkielman rakenteessa hiukan erillään toisistaan, mutta yhdessä näiden lukujen tulisi liitteenä olevien kaavioiden kanssa muodostaa lukijalle analyysistä ja luokkien muodostumisesta sekä aineiston tiivistämisestä kokonaiskäsitys.

Tutkijan näkökulmasta onkin hyvä muistaa, että raportin kirjaaminen pitäisi integroida työskentelyyn jo analyysivaiheen alusta alkaen (Braun & Clarke 2008). Pidin analyysia tehdessäni eri vaiheiden kirjaamista tärkeänä ja tein tiedostoversioita analyysin vaiheista sekä tietokoneelle että paperille. Tulosten ja tulkintojen luotettavuuden osoittaminen on tarpeen, jotta joku muu voi seurata tutkimusprosessia ja -menettelyjä, tutkimus on tarvittaessa toistettavissa. (Elo & Kyngäs 2008.)

4.5 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuslupien ja tietosuojailmoitusten suhteen toimin Jyväskylän yliopiston tietosuojaohjeiden mukaisesti ja nämä luvat toimitin tutkimuksen toteuttamisen kohteena olevaan kuntaan sähköpostin liitteenä. Samassa sähköpostissa lähetin myös tutkimussuunnitelman tiivistelmän. Vastaajille en ole itse lähettänyt suoraan mitään postia, vaan heille sähköposti on toimitettu esimiehiensä välityksellä. Vastaajille välitettävän sähköpostin liitteenä oli tutkimussuunnitelman tiivistelmän lisäksi tietosuojailmoitus. Näihin tietoihin perustuen ja esimiestensä antaman tutkimusluvan ja suosituksen perusteella vastaajat ovat lupautuneet

täyttämään kyselylomakkeen. Suostumuksensa kyselyyn vastaamiseen vastaaja antaa samalla kun hän vapaaehtoisesti ja tietoisesti vastaa kyselyyn ja lähettää vastauksensa tutkijalle.

Tutkimusraportissa ei mainita paikkakuntia. Keski-Pohjanmaa on suhteellisen pieni alue ja siellä on useita pieniäkin paikkakuntia, joten vastaajien henkilöllisyys saattaa tulla työntekijöiden keskinäisessä keskustelussa esille sekä tunnistettavaksi. Tutkija ei saanut aineiston mukana vastaajista muuta tietoa, kuin mitä he itse vastasivat kyselylomakkeeseen, eli anonyymiteetti on säilytetty sekä tutkimuksessa että raportissa ja kerättyä aineistoa on käsitelty luottamuksellisesti ja rehellisesti.

Kerättyä aineisto on saatu pseudonyyminä, aineistoa on säilytetty tiedostossa salasanan takana ja tutkijan salasanalla suojatun tietokoneen tiedostoissa. Aineistoon ei ole jäänyt vastaajilta mitään henkilötietoja, myöskään sähköpostiosoitteita ei ole nähtävissä. Aineisto on siis anonyymia vastauksia lukuun ottamatta. Kerätty kyselyaineisto tuhotaan tutkimuksen valmistuttua, eli se poistetaan tutkijan tietokoneen tiedostoista ja Google Forms -ohjelmasta.

Tutkimusta tehdessäni olen noudattanut hyvän tieteellisen käytännön mukaisia kriteerejä, kuten huolellisuutta, tarkkuutta ja rehellisyyttä. Tavoitteenani oli raportin tarkkuus ja juonellinen selkeys sekä esittää tulokset lukijalle mahdollisimman aitoina, saattaen vastaajien äänet kuuluville.

5 TULOKSET

5.1 Varhaiskasvattajan valmiudet tukea lapsen sosiaalis-emotionaalista kehitystä

Lapset puheeksi -keskustelu vanhempien kanssa antaa varhaiskasvattajille erilaista lisätietoa lapsen arjesta kotoa sekä vapaa-ajalta kuin mitä varhaiskasvatuksen ja vanhempien yhteistyössä tulee muuten keskusteltua. Kyselyni vastausten mukaan Lapset puheeksi -keskustelu antaa varhaiskasvattajille valmiuksia tukea lapsen sosiaalis-emotionaalista kehitystä siten, että varhaiskasvattajan ymmärrys lapsesta, lapsen käytöksestä ja käytöksen aiheuttajista lisääntyy. Keskustelu antaa myös valmiuksia varhaiskasvattajalle lapsen sosiaalisten taitojen ohjaamiseen, herkkyyttä lapsen havainnointiin sekä lisää ymmärrystä ja sensitiivisyyttä kasvattajan vuorovaikutukseen.

Kasvattajan ymmärryksen lisääntyminen. Kaikki kyselyyn vastanneet varhaiskasvattajat kokivat, että Lapset puheeksi -keskustelu antaa heille kasvattajana uutta tietoa lapsesta. He toivat esille, että Lapset puheeksi -keskustelun välityksellä saatu uusi tieto oli tärkeää lapsen persoonallisuuden ja lapsen käytöksen ymmärtämisen kannalta: ”-- Lapsesta tuleva tieto avaa silmiä, toimii esim. täysin päin vastoin kotona kuin päiväkodissa näyttäytyy” (vastaaja 6). Kasvattajat kuvailivat Lapset puheeksi -keskusteluista saatua tietoa kokonaisvaltaiseksi tiedoksi lapsesta, joka lisäsi kasvattajan empaattisuutta: ”Lisää ymmärrystä. Ymmärtää miksi lapsi toimii kuten toimii --Empatia lisääntyy” (vastaaja 7). Useat kuvailivat tietoa syvällisemmäksi, kuin mitä on tullut tavallisissa tuonti- ja haku-tilanteissa keskusteltua: ”syvällisempää ymmärrystä lapsen ja perheen tilanteesta-- parempi ymmärrys, sensitiivisyys lapsen sekä vanhempien toimintatapoja sekä käyttäytymistä kohtaan” (vastaaja 8).

Lapset puheeksi -keskustelut antoivat kasvattajille tietoa lapsen käytöksen taustalla vaikuttavista asioista. Sellaisista asioista, mitkä eivät varhaiskasvatuk-

sen ja vanhempien arkikeskusteluissa välity heidän tietoonsa, koska tälle keskustelulle ei arjessa ole rauhallista aikaa ja tilaa: ”tietoa perheen taustoista ja tarkemmin, kun on aikaa rauhassa keskustella vanhempien kanssa. --saa enemmän irti perheestä, kun saa rauhallisessa ympäristössä keskustella –ymmärtää perheen tilanteen paremmin ja ehkä se taustatekijä miksi lapsi käyttäytyy juuri ko. tavalla” (vastaaja 2). Rauhallisessa tilanteessa keskustellen myös perheen näkökulma kasvatuksellisiin asioihin saa enemmän ymmärrystä: ”Ymmärsi paremmin perheen näkökulmaa kasvatuksellisiin asioihin, mistä jotkin tietyt asiat johduvat, miksi lapsi käyttäytyy tietyllä tavalla” (vastaaja 3).

Vastauksista tulee esille, että lasta ja lapsen käytöstä ymmärretään hyvin pitkälti perhetaustan näkökulmasta. Ja juuri tämä tieto oli koettu tärkeäksi ja se rakentaa lapsesta kokonaisvaltaisemman kuvan kasvattajalle:

” Nähdä kokonaisuus lapsesta. Lapset puheeksi -keskustelun myötä voin saada vastauksia tiettyihin tilanteisiin esim. miksi lapsi käyttäytyy tietyllä tavalla, tämä siksi koska perhe kertoo omasta perheestään enempi kuin missään muussa tilanteessa. Lp-keskustelussa voidaan päästä hyvin lähelle perhettä ja yhteistyö keskustelun jälkeen voi olla entistä rikkaampaa.” (vastaaja 5)

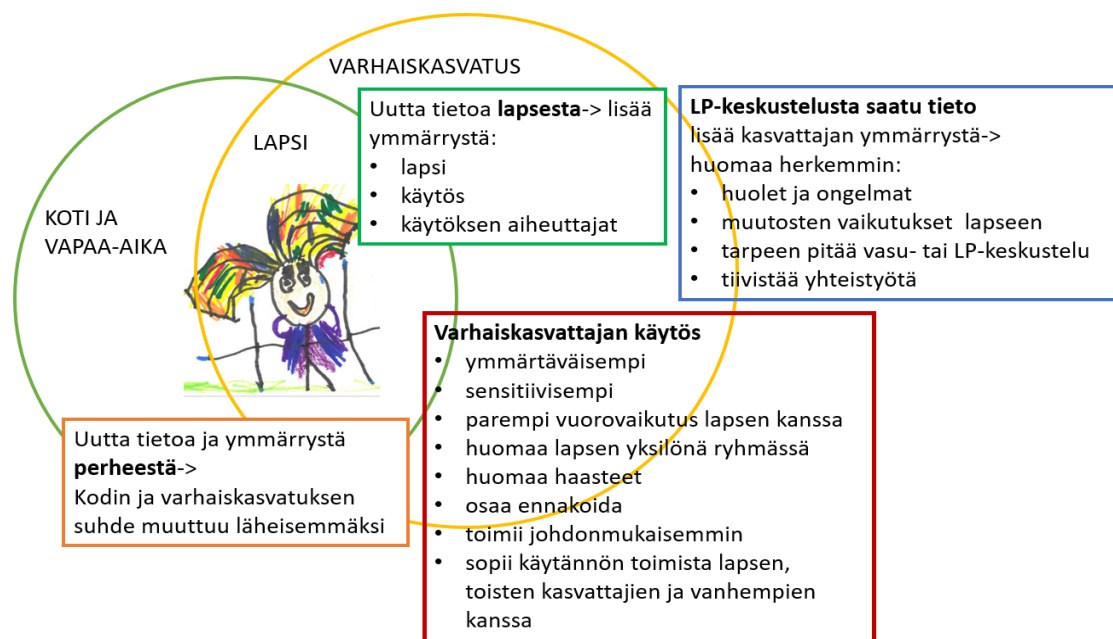
Perheen arvot ja asenteet tulevat keskustelun myötä kasvattajalle paremmin tietoon, perheellä saattaa olla hyvinkin erilaiset arvot kuin mitä varhaiskasvattajat olettavat niiden olevan: ” Arvo ja asenne voi olla eri perheillä kuin yhteiskunnan vallitseva arvo” (vastaaja 7).

Tiedon tuoma herkkyys havainnointiin. Lapset puheeksi -keskustelun käytyään usea vastaajista koki herkemmin huomaavansa huolen tai mahdollisen ongelman lapsen käytöksessä varhaiskasvatuksen erilaisissa tilanteissa ja ryhmissä. Koska lapsi ja perhe tulee keskustelun jälkeen tutummaksi, myös perheen tilanteita havainnoidaan herkemmin ja reagoidaan oikea-aikaisesti, jolloin: ”voidaan tarjota perheiden tarvitsemaa tukea” (vastaaja 4). ”Lapset puheeksi keskustelua tarjotaan, jos näyttää että jotain huolta/ongelmaa olisi ehkä kehittymässä tai jo kehittynyt –” (vastaaja 3). Kasvattaja myös herkistyy aistimaan muutoksen lapsen käytöksessä tai ennakoi tiedossa olevat muutokset perheen tilanteessa, esimerkiksi muuton uuteen kotiin tai sisaruksen syntymän, tällöin perheelle voidaan tarjota Lapset puheeksi -keskustelua ja näin yhdessä auttaa lapsi muutoksen yli: ”jos huoli lapsesta tai perhetilanteesta muutoksia, sisarusten syntymä

yms. tai vain rennompia /vapaampi kuin vasukeskustelu perheen niin halutessa, ei tarvi olla huoltakaan” (vastaaja 6). Myös perhe voi tulla pyytämään keskustelua, silloin kun he sitä kokevat tarvitsevansa tai arkeen ”kaivataan muutosta lapsen edun nimissä” (vastaaja 8).

Vastaajat kokivat tiedon tuoman herkkyyden myös oman työnsä ja ammatitaitonsa arvostuksena ja lisääntymisenä: ”Osaan ehkä toimia oikealla tavalla lapsen kohdalla, kun ymmärrys on lisääntynyt. Monella on ollut myös se tilanne, että juuri koskaan ei asiaa ole edes otettu puheeksi, joten juuri sen taustatekijän ymmärtäminen lisää oman toiminnan merkitystä” (vastaaja 2).

Aineiston vastausten pohjalta olen laatinut kuvion varhaiskasvattajan valmiuksista tukea lapsen sosiaalis-emotionaalista kehitystä (kuvio 3.). Kuvion avulla olen pyrkinyt esittämään, millainen merkitys Lapset puheeksi -keskustelusta saadulla uudella tiedolla on varhaiskasvattajan toimintaan ja lapsen sosiaalis-emotionaalista kehitystä tukeviin eri ilmiöihin varhaiskasvatuksessa. Koti ja vapaa-aika, eli se mitä vanhemmat kertovat lapsen toisista kehitysympäristöistä, tulee varhaiskasvattajille arvokkaana ymmärrystä lisäävänä tietona. Tämän tiedon pohjalta tehtävä yhteistyö taas tukee lapsen sosiaalis-emotionaalista kehitystä varhaiskasvatuksessa.

KUVIO 3. Varhaiskasvattajan valmiudet tukea lapsen sosiaalis-emotionaalista kehitystä

Lapsen sosiaalis-emotionaalisten taitojen ohjaaminen. Moni vastaajista totesi lisätiedon tuovan itselle keinoja selvittää arjen haastavia tilanteita lapsen kanssa ja löytää uusia toimintatapoja: "Kun tietää lapsen kotioloista enempi, niin myös ymmärtää ja löytää uusia keinoja toimia paremmin" (vastaaja 5). Tiedon koettiin lisäävän ymmärrystä lapsen toimintaa kohtaan ja antavan näin valmiuksia ohjata lapsen toimintaa sensitiivisesti suotuisaan, vanhempien kanssa samaan suuntaan. Tämä auttaa kasvattajaa myös huomioimaan lapsen yksilönä ja persoonana ryhmässä ja ryhmän toiminnassa sekä vahvistaa kasvattajan pedagogista ohjausta, kun hän tietää todella, mitä vanhemmat ajattelevat lapsensa kasvatuksesta: "Paremmiin pystyy ottaa huomioon lapsen ryhmässä ja suhtautua myös vanhempiin, kun tietää, miten he ajattelevat asioista" (vastaaja 3). Kasvattajan on helpompaa tiedon tuoman ymmärryksen myötä ennakoida lapsen käytöstä ja hän osaa "vetäistä oikeasta narusta" kun perheen toimintatavat ovat hänelle tutumpia.

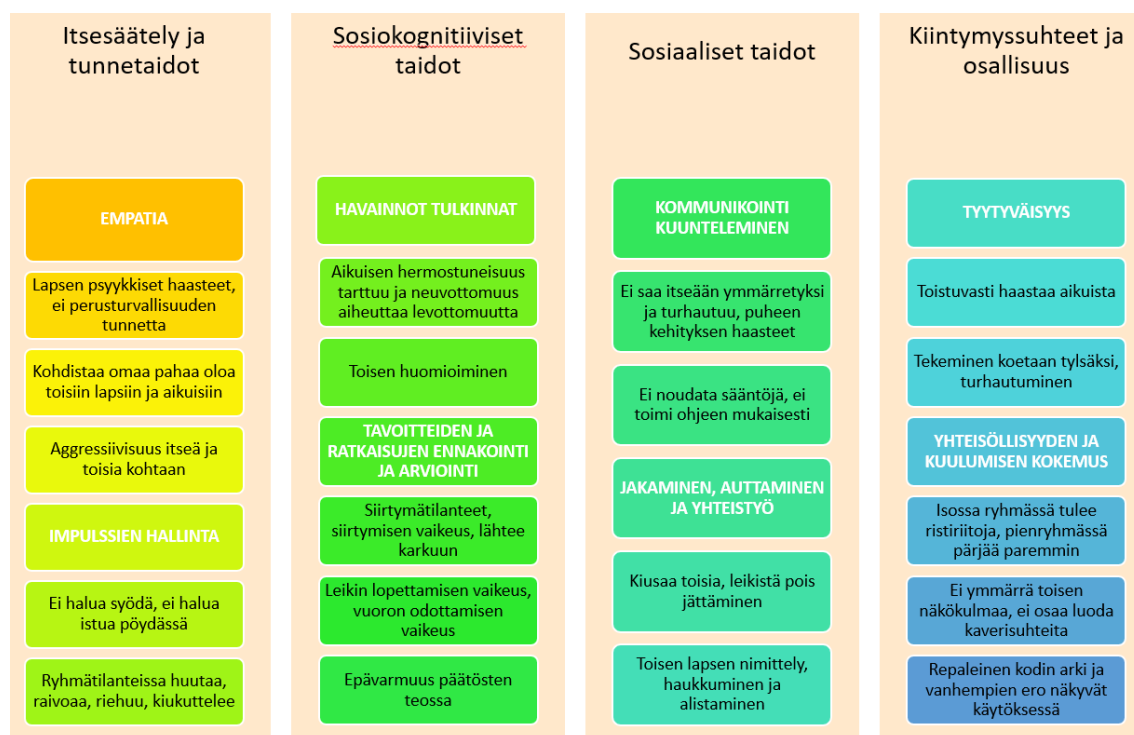
Yhteiset toimintatavat varhaiskasvatuksessa ja kotona ovat lapsen tasapainoisen kehityksen kannalta oleellisia ja keskusteluilla pyritään myös yhtenäistämään näitä toimintatapoja: "Tieto perheestä ja miten siellä toimitaan voi auttaa tilanteessa -- yksilöllisyys tulee havaittua" (vastaaja 1). Moni vastaaja koki yhteiset pelisäännöt tärkeiksi omaa kasvatustyön kannalta: "Varhaiskasvatuksella ja perheellä yhteiset pelisäännöt-lapsella helpompi olla kuin tietää että toimintamalli sama" (vastaaja 6). Tilannetta kuvattiin myös "yhteisen sävelen löytymisenä vanhempien kanssa" (vastaaja 2) ja sen myötä päästään tilanteeseen, että "toimitaan kasvatustilanteissa samalla tavalla" (vastaaja 2).

Lapsen sosiaalis-emotionaalisten taitojen ohjaamisen konkreettisia toimintamenetelmiä, joita tutkimuksen aineistossa tuli esille tiedon lisäämisen lapsen paremman ja sensitiivisemmän ymmärtämisen lisäksi, olivat ensinnäkin yhdessä sovitut käytännöt vanhempien kanssa: "On sovittu vanhempien kanssa toimintatapoja esim. tulotilanteisiin" (vastaaja 4). Yhdessä on myös "mietitty, miten käytännössä toimitaan lapsen kanssa eri tilanteissa, kirjattu näitä toimia ylös. Reissuvihkon perustaminen" (vastaaja 3).

Haastavaan käytökseen vastaaminen on varhaiskasvatuksessa kasvattajan tärkein tehtävä. Kasvattajat kokivat, että tämä vastaaminen on ensisijaisesti lapsen ymmärtämistä, kuuntelemista, läsnäoloa ja lapsen asioihin paneutumista: ”-aikuisen tärkeimpänä tehtävänä on vastata lapsen haastavaan käytökseen pysähtymällä tilanteessa ja keskustelemalla, ottamalla syliin ja ratkaisemaan tilanteen mikä haasteen on aiheuttanut yhdessä lapsen kanssa” (vastaaja 8). Tunnekuohujen kohtaamiseen oli moni kokenut saaneensa lisätiedosta apua toimia tilanteessa oikein: ”--Ristiriitatilanteissa lapsen kanssa helpompi keskustella, kun mietitään yhdessä, miten hoidossa tai kotona toimitaan” (vastaaja 6). Kasvattajan tulee pysähtyä keskustelemaan lapsen kanssa ja pyrkiä yhdessä ratkaisemaan haastavat tilanteet ja sen jälkeen on myös lapsen kanssa ollut helpompi nimetä tunteita ja keskustella mistä tunteet johtuvat: ”Osaan nimetä paremmin lapsen tunteita hänen kanssa jutellessa tai mistä tunteet johtuvat” (vastaaja 4).

Lapsen haastavaa käytöstä varhaiskasvattajat kuvasivat vastauksissaan monella tapaa. Niistä olen koonnut aineistoesimerkkejä kuvioon 4. mukailien Heikki ja Paula Lyytisen (2014, 61) jaottelua lapsen sosiaalisista taidoista.

KUVIO 4. Haastava käyttäytyminen varhaiskasvattajien kuvaamana

Lapset puheeksi -keskustelun käytyään kasvattaja myös huomioi herkemmin lapsen yksilönä ryhmässä. Kuviossa 4. kuvattuun haastavaan käytökseen varhaiskasvattaja vastaavat ohjaamalla lapsen käyttäytymistä ennakoinnilla ja suunnittelulla sekä tarvittavan struktuurin ja tunneilmapiirin luomisella. Varhaiskasvatuksen struktuuri on tärkeää haastavan käytöksen ehkäisemisessä. Muutaman vastaajan mukaan aikuisen tulee järjestää lapsen arki riittävän selkeäksi lapselle ja osoittaa tilanteeseen sopivaa toimintaa. Siirtymävaiheet tulee myös huomioida ja ennakoida kunkin lapsen kohdalla yksilöllisesti: "Siirtymätilanteet ryhmänä voivat aiheuttaa haasteita" (vastaaja 5). Lapsen voi olla vaikea siirtyä toiminnoista toiseen, hän ehkä käyttäytyy haastavasti tai toimii muuten omaehtoisesti ja vasten aikuisen ohjeita. Ison ryhmän on huomattu aiheuttavan monille lapsille sosiaalista haastetta. Isossa ryhmässä tulee helposti haastavaa käyttäytymistä ja ristiriitoja toisten lasten kanssa: "Tieto perheestä ja miten siellä toimitaan voi auttaa myös ryhmätilanteessa toimimiseen" (vastaaja 4). Pienryhmätoiminta on useille lapsille paras vaihtoehto.

Vastaajat kuvailivat lapsilla olevan ongelmia toisten huomioimisessa ja kaverisuhteissa: "--jos lapsi satuttaa muita toistuvasti, eikä tunnu ymmärtävän toisen näkökulmaa" (vastaaja 3). Lisäksi lapsi voi kohdistaa omaa pahaa oloaan ryhmän toisiin lapsiin tai aikuisiin:

"Aggressiivisuus itseä tai muita kohtaan. Psykkiset haasteet (traumat varhaislapsuudessa, perusturvallisuuden tunnetta ei ole), mikä näkyy esim. sanallisena uhkailuna, kiistämisinä, lahjontana, haukkumisena, toisten alistamisena --> kaupankäyntinä, mikä saattaa olla hyvin huomaamatonta mutta erittäin vahingollista toisia kohtaan" (vastaaja 1).

Käytösongelmia voivat aiheuttaa vastauksissa myös mainitut kielelliset haasteet. Yhteisen kielen puuttuminen ja jos ei ymmärrä mitä lapsi tarkoittaa, aiheuttaa helposti käyttäytymisen haasteita ja turhautumista: "-- puheenkehityksen haasteet on välillä haastavia, kun lapsi ei vielä osaa puhua ja tilanteessa en välttämättä ymmärrä lasta, jolloin lapsi turhaantuu" (Vastaaja 2).

Kyselyn vastauksissa tuli esille myös tunneilmapiirin tärkeys. Aikuiset luovat ilmapiiriä omalla käytöksellään ja olemuksellaan. Yksi vastaaja mainitsi "vuorovaikutusilmapiirin". Aikuisen oma käytös vaikuttaa lasten käyttäytymiseen ja luo ilmapiiriä myönteisempään tai negatiivisempaan suuntaan. Aikuisen

hermostuneisuus ja neuvottomuus helposti tarttuu lapselle. Myös muut vuorovaikutusilmapiirin ongelmat näkyvät lasten käyttäytymisessä.

”Isossa ryhmässä tulee ristiriitoja toisten lasten kanssa varsinkin, jos ei toimita pienryhmissä tai jos aikuinen ei ole järjestänyt arkea tarpeeksi selkeäksi lapselle ja osittanut toimintaa, lapsen voi olla hankala siirtyä toiminnoista toiseen, lähtee karkuun tai kiukkuua. Lapsi ei toimi ohjeiden mukaan, jos aikuisen oma hermostuneisuus ja neuvottomuus alkaa näkyä lapselle. Jos vuorovaikutusilmapiirissä on ongelmaa.” (vastaaja 3)

Ilmapiiriin vaikuttaa koko ryhmän jäsenet ja he tuovat siihen oman tunnetilansa mukanaan kotoa tai edellisestä tilanteesta. Jos jollakin lapsella on tunnetaidoissa ongelmaa, niin se herkästi välittyy koko ryhmälle. Vastaajat toivat esille myös, että lapsen repaleinen arki ja perheen erilaiset tilanteet, esim. erotilanne, saattavat myös välittyä ryhmän tunnetilaan. Turhautumista ja levotonta käytöstä aiheuttavat myös ongelmat oman vuoron odottamisessa, keskittymisessä ja niiden asioiden tekemisessä, mitkä täytyy tehdä, vaikka eivät olisikaan mieluisia: ”--ristiriidat toisten lasten kanssa, siirtymät, joskus on vain tehtävä ei niin mieluisia asioita- ei aina sirkushuveja ” (vastaaja 6).

Lapsen haastavaan käytökseen oikealla ja sensitiivisellä tavalla vastaaminen ei ole helppoa. Siihen tarvitaan erilaista tietoa, taitoa ja ymmärrystä: ”ymmärrys ja halu tukea lapsen suotuisaa kehitystä on meidän tärkein tehtävä, arjessa se saattaa unohtua. Nämä keskustelut pitävät yllä tätä tärkeää ajatusta työntekijöillä” (vastaaja 8).

Aina Lapset puheeksi -keskusteluja ei ole koettu hyödyllisiksi eikä niiden ole koettu antavan uusia valmiuksia lapsen sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tukemiseen. Yksi kasvattaja käytti mainintaa, ettei keskustelussa päästy ”pintaa syvemmälle”, jolloin sen anti oli myös olematon. Haasteita tai tuen tarvetta ei aina ole nähtävissä tai ”haasteet olivat pieniä”, niin silloin keskustelu on saattanut tuntua jopa turhalta. Myös sellaiset tilanteet oli koettu haastavina, kun varhaiskasvattajalla herää huoli ja hän tarjoaa keskustelua, mutta vanhemmille lapsen asiat eivät olekaan niin tärkeitä, että sille haluttaisi järjestää aikaa.

”Paljon kiinni vanhemmista, kuinka kiinnostuneita ovat lasten hyvinvoinnista ja aktiivisia asian suhteen. osa on kiinnostuneita, mutta on myös huolestuttava osa vanhempia, joilla ei ole aikaa / kiinnostusta / arvostusta varhaiskasvatusta kohtaan.” (vastaaja 1)

Varhaiskasvattajat voivat silloin tukea lapsen kehitystä vain varhaiskasvatuksen osalta, siinä kasvatusympäristössä, vaikka tahtotila onkin edelleen toimia lapsen parhaaksi myös vanhempien kasvatustyötä tukien.

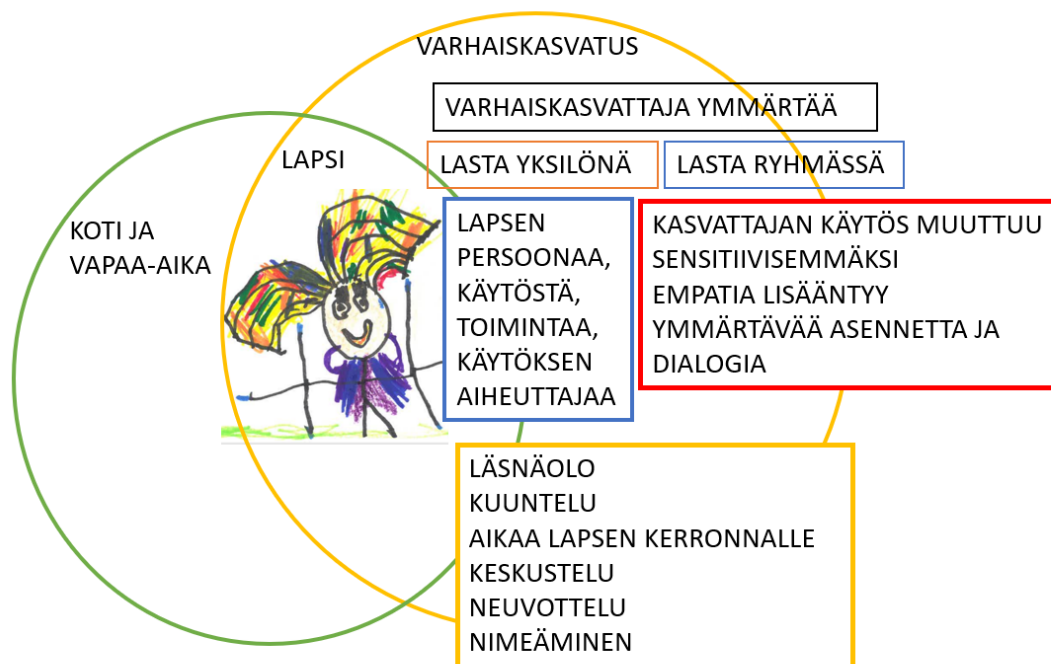
Hyvä kasvatusvuorovaikutus. Lapsen ja vanhempien kanssa työskennellessä tarvitaan hyvät vuorovaikutustaidot ja kasvattajan odotetaankin olevan sensitiivinen ja myötäelävä aikuinen. Lapset puheeksi -keskusteluista saatu tieto lisää myös luottamusta. Kun kasvattaja tietää, että vanhemmat ovat hänen kanssaan samalla linjalla, hän toimii vakuuttavammin ja se luo luottamusta myös lapselle. Kasvattaja saa keskusteluista myös sellaista tietoa, mitä lapsen sosiaalis-emotionaalisen kehityksen alueita kotona osataan ja kyetään tukemaan. Tätä taustaa vasten kasvattaja pystyy suunnittelemaan, mihin asiaan varhaiskasvatuksessa kohdistetaan tehostetumpaa tukea: ”pitää uskaltaa kysyä ja keskustella vanhempien kanssa havainnoistaan ja huolistaan, ei syyttämällä vaan aidosti kuunnellen ja yrittäen auttaa ja tukea vanhempia huomaamaan tilanteen ristiriitaisuuden tai haasteet” (vastaaja 8). Keskustelujen avulla ja hyvän yhteistyön myötä myös osataan puuttua oikealla tavalla lapsen kehityksen tukea tarvitseviin osa-alueisiin: ”-- huomioidaan paremmin tilanteet, joissa ongelmia. Tokikaan ei silotella liiaksi -siedätetään” (vastaaja 6). Lisäksi kun haasteet kasvavat suuremmiksi ja niitä ei pystytä ratkomaan omassa ryhmässä, niin haetaan vanhempien kanssa yhdessä apua yhteistyökumppaneilta: ”--neuvonpito muiden tahojen esim. sosiaali- ja terveystoimen kanssa, lapsen ohjaus jatkotutkimuksiin, perheelle tukitoimien vahvistaminen jne.” (vastaaja 8).

Lisätiedon saaminen tiivistää varhaiskasvatuksen ja vanhempien yhteistyötä kasvatuksellisissa asioissa. Varhaiskasvattajat kokivat, että keskustelun jälkeen vanhempien kanssa on helpompi sopia kasvatusmenetelmistä, kuinka toimitaan kotona ja kuinka toimitaan varhaiskasvatuksessa. Kaksi vastaajaa mainitsi myös oman asenteensa muuttuneen Lapset puheeksi -keskustelun vaikutuksena: ” – keskustelu antaa ymmärtävät lähtökohdat. Molemmat kasvatusympäristöt vaikuttavat yhdessä kasvuun” (vastaaja 7). Yhteistyön tiivistyttyä varhaiskasvattajat kokivat, että vanhempien kanssa tehdään yhdessä töitä lapsen edun mukaisesti.

5.2 Kasvattajan ja lapsen välinen kasvatusvuorovaikutus

Lapset puheeksi -keskustelussa esiin tulleiden tietojen koetaan muuttavan kasvattajan ja lapsen välistä vuorovaikutusta, näin totesi suurin osa vastaajista. Yksi vastaaja koki omaavansa hyvät vuorovaikutustaidot lasten kanssa työskennellessään, ja hän ei ole keskustelujen kautta muuttanut omia tapojaan toimia. Joku vastaajista taas koki olleensa aina hyvin myötäelävä ja sensitiivinen kasvattaja kohdatessaan sekä lapsia että huoltajia. Kaikki vastaajat kuitenkin kokivat, että kasvattajan ymmärrys lisääntyi Lapset puheeksi keskustelun jälkeen ja ilmeni kasvatusvuorovaikutuksessa siten, että lapsen persoona, toiminta ja käyttäytyminen saivat lisää taustatietoa.

Kasvattajan ymmärryksen lisääntyminen. Kasvattajat kokivat myös ymmärtävänsä keskustelun jälkeen paremmin, mitä taustavaikuttajia lapsen käytöksen takana voi olla. Lapset puheeksi -keskustelussa voi tulla esille lapsen arjesta pieniä, lapsen yksilöllisen huomioimisen kannalta merkityksellisiä asioita: ”hyvin tärkeitä yksityiskohtia voi tulla keskusteluissa esille, joita vanhemmat tai työntekijät pitävät pieninä tai selvinä asioina, mutta voikin olla merkityksellistä tietoa” (vastaaja 8). Tämä Lapset puheeksi -keskusteluista saatu lisääntynyt ymmärrys liittyy monella tavalla kasvatusvuorovaikutuksen ilmiöihin. Tiedon lisäämää ymmärrystä olen jo kuvannut edellisessä luvussa kasvattajan sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tukemisen valmiuksien näkökulmasta. Olen kuvannut sitä kuviossa 5. vastauksista saatujen tulosten pohjalta kasvatusvuorovaikutusta tehostavien ilmiöiden osalta.

KUVIO 5. Kasvatusvuorovaikutus Lapset puheeksi -keskustelun jälkeen

Kasvattajan sensitiivinen toiminta. Kasvatusvuorovaikutusta tapahtuu varhaiskasvatuksessa monissa eri tilanteissa, erilaisissa ryhmissä tai kahden kesken lapsen kanssa. Vastaajat kokivat, että Lapset puheeksi -keskustelun jälkeen lapsen huomaa yksilönä ryhmässä paremmin. Se näkyy kasvattajan toiminnassa siten, että empatia ja sensitiivinen ymmärrys lasta kohtaan lisääntyi ja kasvattajan käytös muuttui myönteisemmäksi, kun hän ymmärsi lasta paremmin. Kasvatusvuorovaikutusta parhaimmillaan ilmeni sellaisissa ilmauksissa, joissa kerrottiin ristiriitatilanteiden ratkaisemisesta. Lisäksi koettiin, että Lapset puheeksi -keskustelussa esiin tulleet asiat ovat muuttaneet vuorovaikutusta lapsen kanssa siten, että ymmärryksen lisääntyminen helpottaa kohdata lapsen tunteita ja tunnekuohuja: "-- ymmärrys/ sensitiivisyys kohdata vieläkin paremmin lapsen tunnekuohuja ja haastavaa käyttäytymistä" (vastaaja 8). Erittäin tärkeänä kasvatusvuorovaikutuksessa nähdään myös luottamuksen rakentaminen: "Jos vuorovaikutusilmapiirissä on ongelmaa, tieto lapsesta ja tiiviimpi yhteistyö perheen kanssa auttaa. On tärkeää ymmärtää perhettä eikä vain ihmetellä miksi lapsi on jonkinlainen" (vastaaja 3).

Ymmärtävä dialogi. Vastaajat kokivat myös, että vuorovaikutus muuttui Lapset puheeksi -keskustelun jälkeen ymmärtäväisemmäksi ja paremmaksi. Vastaajat toivat muutosta kuvatessaan esille hyvän dialogin piirteitä: "-- parempi läsnäolo, kuuntelu, aikaa lapsen omalle kerronnalle" (vastaaja 6). Monen vastaajan ilmauksissa mainitaan ymmärtävä asenne lasta kohtaan, se on kasvatusvuorovaikutuksen taustalla. Myös luottamuksen rakentaminen korostuu: "Vuorovaikutus on muuttunut myönteisempään suuntaan, kun ymmärtää lasta paremmin -- Luottamus on löydyttävä keskustelutilanteessa -- se on perusjuttu että voidaan hyötyä keskustelusta" (vastaaja 5). Aikuisen tulee olla vuorovaikutuksessa aidosti läsnä, pysähtyä sekä kuunnella lasta ja lapsen asiaa. Lapsen kerronnalle tulee antaa aikaa. Useat vastaajat korostivat lapsen kuuntelemisen merkitystä sekä keskustelua lapsen kanssa: "Kuuntelu, keskustelu ja neuvottelu lisääntyivät. KYLLÄ, Kuuntelu lisääntyi" (vastaaja 7).

Neuvottelun mainittiin lisääntyvän myös ja ristiriitatilanteissa koettiin, että on helpompi keskustella ja neuvotella lapsen kanssa, kun kasvattajalla on tiedossaan, kuinka kotona toimitaan vastaavassa tilanteessa. Säännöistä keskusteleminen, sopimusten tekeminen sekä asioiden, erityisesti haastavaa käytöstä aiheuttavien asioiden nimeäminen tulivat vastauksissa myös esille.

5.3 Vanhempien ja kasvattajien välinen yhteistyö

Varhaiskasvatuksessa yhteistyö vanhempien kanssa on päivittäistä lapsen tuonti- ja hakutilanteissa. Keskustelu tapaamisten ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen yhteydessä on usein asiasidonnaista, puhutaan arjen sujumisesta, päivittäisistä asioista ja lapsen kehitysvaiheista. Yhteistyötä tehdään myös kirjallisesti sähköisten ohjelmien, tiedotteiden ja perinteisten reissuvihkojen välityksellä. Lapset puheeksi -keskustelumenetelmässä keskustelun aiheet poikkeavat yllä mainituista keskusteluista sekä varhaiskasvatussuunnitelman keskustelun aiheista: "Lp-keskustelu on laajempi perhettä koskeva kokonaisuus, syventää vasu-keskustelun tietoja" (vastaaja 8).

"Lapset puheeksi keskustelussa juttelun aiheet menevät pintaa syvemmälle, joten ymmärrys siitä millaisessa ympäristössä lapsi elää ja kasvaa, pystyy kasvamaan. Vasu-keskustelussa keskitytään suurimmalta osalta siihen, miten varhaiskasvatus voi lasta tukea -> kodin ja muun ympäristön olosuhteet jäävät vähemmälle merkitykselle." (vastaaja 1)

Perhettä ja lapsen taustaa koskeva tieto oli koettu kyselyni vastausten mukaan varsin merkittävänä lisätietona kasvattajien kesken. Lapset puheeksi -keskustelulla ei voi korvata lakisääteistä lapsen varhaiskasvatuskeskustelua. Vastaajilta kysyttiin, että voisiko näitä kahta keskustelua yhdistää, johon seitsemän vastasi, että kyllä niitä voisi yhdistää ja ne tukevat toinen toistaan. Vastaajista yksi perusteli, että varhaiskasvatussuunnitelma on "yksistään liian niukka, joka ei mahdollista juuri perheen arvojen ymmärtämistä ja lapsen toimintaan vaikuttamista" (vastaaja 7). Joku taas ehdotti, että Lapset puheeksi-keskustelusta voisi ottaa elementtejä varhaiskasvatussuunnitelma -keskusteluun. Vastaaja, joka ei yhdistäisi näitä keskusteluja, pohti, että Lapset puheeksi -keskustelu voisi toimia perheen kanssa alkukeskusteluna: "Olisi ehkä hyvä olla jonkinlainen alkukeskustelu, kun lapsi aloittaa hoidon. Saisi heti tietoa perheestä. Minusta niitä ei ole hyvä yhdistää koska kaikki perheet eivät halua puhua omista asioistaan" (vastaaja 4).

Kaikki vastaajat kokivat, että Lapset puheeksi-keskustelu muuttaa kasvattajan ja lapsen vanhempien välistä yhteistyötä. Keskustelun jälkeen yhteistyötä he kuvasivat helpommaksi, joustavammaksi, avoimemmaksi, rennommaksi, myönteisemmäksi ja läheisemmäksi. Lisäksi yksi kuvasi, että Lapset puheeksi keskustelu "avarsi keskustelu yhteyttä, luottamus lisääntyi" (vastaaja 7).

Ymmärryksen lisääntyminen kasvatusympäristöjen kesken. Lapset puheeksi -keskustelun hyvinä puolina nähtiin lapsen kokonaistilanteen parempi ymmärtäminen ja se antaa uutta tärkeää tietoa ja näkemystä perheestä sekä lisää keskinäistä ymmärrystä. Keskusteluissa pyritään avoimeen ja tasapuoliseen vuorovaikutukseen molempien osapuolten ollessa asiantuntijoita. Lapset puheeksi keskustelun myötä yhteistyöhön tuli lisää ja erilaista ymmärrystä: " Ymmärsin lasta ja vanhempien käytöstä paremmin" (vastaaja 5). Tätä ymmärryksen lisääntymistä oli koettu eri asioiden yhteydessä: "-- syvempää tuntemusta perheen tilanteesta, perheen tukiverkostoista sekä kasvatuskäytännöistä, perheen sisarus-suhteista ja vapaa-ajan viettotavoista" (vastaaja 8). Osapuolten välinen ymmärrys lisääntyi molempiin suuntiin. Kasvattajat kokivat, että he saivat ymmärrystä

lisäävää tietoa vanhempien käytöstä kohtaan, kun he saivat tietoa perheen tavoista, arvoista ja perhekulttuurista. Kasvattajat olivat myös saaneet keskusteluissa palautetta, että vanhempien ymmärrys heidän toimintaansa kohtaan oli lisääntynyt: "--vanhemmat ymmärtää, että meidän halu auttaa lasta ja tukea perhettä on todellinen" (vastaaja 8). Käsitukset voivat myös puolin tai toisin muuttua keskustelun myötä: "Kyllä keskustelu avaa mahdollisuuksia sujuvaan yhteistyöhön. Usein vanhemmilla voi olla käsitys kasvattajista arvostelijoina" (vastaaja 7).

Kasvatuskumppanuuden tiivistyminen. "Keskinäisen ymmärryksen lisääntymisen" koettiin vaikuttavan yhteistyön toimivuuteen käytännön tasolla siten, että ymmärryksen kautta toiminnasta tulee joustavampaa ja sujuvampaa. Kasvattajat myös saivat keskustelun myötä sellaista tietoa, mikä auttoi heitä ymmärtämään koko perhettä ja perheen tilannetta paremmin ja siten se muutti heidän yhteistyötään perheiden kanssa: "Pystyy paremmin toimia ja ymmärtää kun perheen omat arvot ja toimintamallitkin on selvillä" (vastaaja 6). Syvällisempää ymmärrystä lisäävinä tietoina kasvattajat mainitsivat tiedot perheen tukiverkostosta ja perheen hyvinvoinnista: "--tieto onko perheellä tukiverkostoa tai millaisia vahvuuksia tai haavoittuvuuksia esim. sen hetkisessä elämässä on" (vastaaja 8).

"Yhteisen sävelen löytymisen" kasvattajat kokivat helpottavan yhdessä sovitettavia käytäntöjä, ja asioista oli keskustelun jälkeen helpompi puhua rehellisesti niiden "oikeilla nimillä". Yhteistyöstä koettiin myös tulevan molempia osapuolia sitouttavaa, jolloin molemmat "kasvatusympäristöt" kasvattavat lasta yhdessä. Kasvattajan toiminnan oli koettu muuttuvan vanhempien kanssa yhdessä tekemiseksi ja heillä oli myös yhteinen tavoite tehdä parhaansa lapsen edun ja hyvinvoinnin eteen: "Tieto ja yhteistyön sujuvuuden lisääntyminen helpottaa työntekijöiden ymmärrystä ja sitä kautta lapsen kehitystä" (vastaaja 5).

Toimiva dialogi. Vastaajista seitsemän oli sitä mieltä, että Lapset puheeksi -keskustelu on muuttanut vanhempien ja kasvattajien välistä vuorovaikutusta. Yksi vastaaja sanoi, että Lapset puheeksi -menetelmäkoulutus ei muuttanut hänen vuorovaikutustaan vanhempien kanssa: "-- koen olleeni aina sensitiivinen ja

myötäelävä kasvattaja, joka osaa kiinnittää huomion lapsen edun ja hyvinvoinnin kannalta oikeisiin asioihin. Koen että olen aina kyennyt arvostamaan vuorovaikutukseen huoltajien kanssa --" (vastaaja 1).

Hyvä dialogi lähtee yhteisestä ymmärryksestä ja dialogin muutos ymmärryksen lisääntymisestä. Tämän lisäksi vastauksissa tuotiin esille avoimuuden ja luottamuksen merkitystä dialogin perustana: "--jos asioista puhutaan niiden oikeilla nimillä. (avoimuus!!)" (vastaaja 1). Luottamuksen koettiin antavan myös hyvät edellytykset auttaa perhettä haastavassa tilanteessa: "Hyvin toteutettuna keskustelu on hyvä lähtökohta luottamuksen luomiseen ja yhteisen ymmärryksen syntymiseen" (vastaaja 7).

Aito läsnäolo keskustelutilanteissa koettiin yhteistyön ja dialogin hyväksi kulmakiveksi. Lapset puheeksi -keskustelun jälkeen vuorovaikutus koettiin rennompana ja vapautuneempana sekä mainittiin, että tilanteessa voitiin olla aidosti läsnä molemmin puolin: "Keskustelun kautta oppi, kuinka tälle vanhemmalle kannattaa kertoa asioista" (vastaaja 7). Yhteistyön dialogi koettiin arvostavana, kunnioittavana sekä erilaisuuden hyväksyvänä ilman ennakkoluuloja: "Monet ennakkokäsitykset perheistä muuttuivat" (vastaaja 4).

Vastauksista tulee esille muitakin hyvän dialogin ominaisuuksia kuten esimerkiksi kuuntelu, neuvottelu sekä uskallus ottaa myös haastavia asioita puheeksi ja ohjata perhettä ja lasta tarvittavan tuen piiriin sosiaali- ja terveystoimeen. Lapset puheeksi -keskustelua kuvailtiin yhteistyön tekemisen välineenä siten, että se on rennompi, perhelähtöisempi ja siinä mielessä parempi kuin vasu: "Lapset puheeksi -keskustelussa puhutaan enemmän perheestä ja vasussa lapsesta" (vastaaja 4). Keskustelussa tulee myös yhteistyötä helpottavaa tietoa vanhempien käsityksistä ja keskustelu on myös lähentänyt osapuolia ja sen jälkeen on ollut helpompi ottaa kontaktia: "--helpompi kysyä myöhemminkin, mitä teille kuuluu jne." (vastaaja 8).

Toisaalta jos Lapset puheeksi -keskustelussakaan ei päästä hyvään dialogiin, niin sillä ei ole myöskään positiivista muutosvaikutusta osapuolten väliseen yhteistyöhön. Perheellä voi olla omat syynsä ja asenteensa tai arvonsa, miksi he eivät halua tehdä tiiviimpää yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa eivätkä

osoita olevansa kiinnostuneita tekemään yhteistyötä lapsensa hyvinvoinnin eteen. Lapset puheeksi -keskustelu ei huonosti onnistuessaan tuota parempaa yhteistyötä. Jos tilanteesta puuttuu se rentous ja kasvattaja ei osaa käyttää lomaketta tai kokee sen kysymykset vieraiksi, niin sillä ei päästä toivottuun tulokseen.

Joku vastaajista koki, että keskusteluja on niin harvoin, että tilanne tuntui itsellekin aina uudelta. Lapset puheeksi -keskustelun aiheiden koettiin olevan keskenään osin päällekkäisiä ja monimutkaisia. Lapset puheeksi -keskustelujen järjestämisen koettiin vievän aikaa ja resursseja varhaiskasvattajien työstä, vaikka tämä nähtiinkin hyvänä yhteistyömuotona. Useammalta vastaajalta tuli myös ehdotus yhdistää tämä keskustelu varhaiskasvatussuunnitelma -keskustelun kanssa, ”kuuluuhan yhteinen keskustelu luontevasti varhaiskasvatuksen arkeen muutenkin” (vastaaja 3).

Esille tuli myös sellainen havainto, että vanhemmilla on tarve puhua lapsestaan. He haluavat jakaa havaintojaan ja käsityksiään lapsestaan varhaiskasvattajien kanssa, ja he avoimesti kertovat asioistaan silloin kun yhteistyötä tehdään lapsen parhaaksi.

6 POHDINTA

6.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tutkielman tavoitteena oli selvittää varhaiskasvatuksen kontekstissa, millaisia valmiuksia Lapset puheeksi -menetelmä antaa kasvattajille tukea lapsen sosiaalis-emotionaalista kehitystä, tehostaako se lapsen ja kasvattajan välistä kasvatusvuorovaikutusta ja muuttaako menetelmä vanhempien ja kasvattajien välistä yhteistyötä. Tuloksissa painottui ymmärryksen merkitys ja tieto lapsesta omissa eri konteksteissaan. Ymmärrys -sana toistui vastauksissa 41 kertaa. Seuraavaksi eniten toistui ”uusi tieto”. Tämä Lapset puheeksi -keskustelun myötä saatu ymmärrys ja uusi, monipuolisempi tieto vaikuttivat varhaiskasvattajan ja lapsen suhteeseen myönteisellä tavalla.

Kuten menetelmän nimikin jo kertoo, että tässä on kyse ottaa lapset puheeksi, keskittyä lapsen asioihin ja arjen tilanteisiin sekä lapsen eri ympäristöjen olosuhteisiin ilman että kyse olisi virallisesta ”suunnitelmasta”. Tämä antaa keskustelulle hiukan eri sävyn kuin varhaiskasvatussuunnitelma -keskustelu. Lapset puheeksi -keskustelu on myös vapaaehtoinen, mutta sitä tarjotaan perheille kunnassa sovittujen käytäntöjen mukaisesti ja aina kun perhe sitä haluaa tai varhaiskasvattajat kokevat, että nyt lapsi ja perhe voisi tästä keskustelusta hyötyä. Tutkimukseeni osallistuneet kasvattajat kokivat saaneensa Lapset puheeksi -keskustelusta ”kasvattajana uutta tietoa lapsesta”, kuten kysymyksessä oli muotoiltu. Varhaiskasvattajat kuvasivat saaneensa lapsesta syvällisempää, lapsen käytöstä taustoittavaa tietoa, jolloin kasvattajan ymmärrys lapsesta ja hänen käytöksestään lisääntyi. Tiedon lisääntyminen toi myös havainnointiin herkkyyttä, mikä edesauttaa lapsen käytöksen sekä mahdollisen tuen tarpeen ennakointia. Kaikki lapset hyötyvät sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tuesta varhaiskasvatuksen lapsiryhmissä ja kaikilla tätä tuen tarvetta ajoittain onkin, mutta tuen tarpeen ilmaannuttua kasvattajilla ja vanhemmilla tulee olla samansuuntaiset keinot ja ymmärrys tukea lasta. Tähän auttaa parhaiten yhteistyön tiivistäminen, johon tämä Lapset puheeksi -menetelmä antaa hyvän työkalun.

Kontekstuaalinen varhaiskasvatus pyrkii ottamaan koko lapsen kasvuympäristön huomioon toiminnan toteuttamisessa sekä kytkemään arvioinnin, lapsesta saadun tiedon sekä havainnoinnin mukaan varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun (Heikka, Hujala, Turja & Fonsén 2017). Varhaiskasvatuksessa keskitytään varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti huomioimaan lapsen yksilölliset tarpeet ja tavoitteet, sekä kuulemaan lasta ja vanhempia toiminnan suunnittelussa. Lapsen ja vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen toteutuu yksiköissä hyvin eri tavalla. Lapset puheeksi -keskustelu antaa vanhemmille mahdollisuuden osallistua varhaiskasvatuksen toimintaan tarjoamalla kasvattajille heidän tarvitsemaansa tietoa toiminnan suunnitteluun, ja samalla he osallistuvat varhaiskasvatuksen arviointiin oman lapsensa osalta. Lapsen yksilöllinen huomiointi vaatii taustatiedon lisäksi lapsen havainnointia, mikä on mahdollista toteuttaa helpommin varhaiskasvatuksen pienryhmätoiminnassa kuin suurissa ryhmissä ja tuokioihin painottuvassa toiminnassa (Heikka ym. 2017; Pramling Samuelsson ym. 2016). Mitä paremmin kasvattaja tuntee lapsen ja tietää hänen taustoistaan, sitä helpompi hänen on tehdä lapsesta havaintoja ja tulkintoja, sillä useat havainnot vaativat myös lapsen toiminnan tulkintaa, sitä enemmän mitä pienemmästä lapsesta on kysymys. Havainnointi, arviointi ja tieto lapsesta sekä perheen tilanteesta auttavat kasvattajia ennakoimaan tuen tarvetta sekä tarjoamaan tukea mahdollisimman oikea-aikaisesti. Lapsi saattaa tarvita tukea esimerkiksi sisaruksen syntymän, vanhemman sairastumisen tai muun perheessä tapahtuneen muutoksen vuoksi.

Tuloksien mukaan kasvattajat kokivat lisääntyneen tiedon taustatukena omalle toiminnalleen varhaiskasvatuksessa tiedostaen, että vanhemmat ovat samalla kasvatuslinjalla heidän kanssaan ja tämä antoi varmuutta toimia myös haastavissa tilanteissa oikein. Lapset puheeksi -keskusteluissa sekä vanhemmat että kasvattajat ovat omalta osaltaan tasavertaisia asiantuntijoita (Solantaus & Niemelä 2016). Tämä tietoinen asetelma saattaa olla vaikuttamassa siihen, että keskusteluissa löydetään helposti yhteinen linja ja kasvatuskumppanit kokevat saavansa tukea toinen toiseltaan. Tiedon ja ymmärryksen koettiin edesauttavan lapsen huomiointia ryhmässä, myös struktuurin, ennakoinnin ja toiminnan

suunnittelun osalta. Lisäksi haastavaan käytökseen vastaaminen sekä ristiriitatileiden ratkaiseminen muuttuivat tiedon myötä lapsen kanssa vuorovaikutteisemmaksi.

Tulosten mukaan kasvatusvuorovaikutus kasvattajan ja lapsen välillä muuttui läheisemmäksi ja lämpimämmäksi tiedon ja ymmärryksen myötä. Kasvattajan sensitiivisyys ja empatia lisääntyivät eri toiminnoissa sekä dialogisiin ilmiöihin tuli lisää ymmärrystä ja luottamusta. Kasvattajat mainitsivat vastauksissaan seuraavia hyvän dialogin piirteitä; läsnäolo, kuuntelu ja aikaa lapsen omalle kerronnalle, keskustelu, neuvottelu ja tunteiden nimeäminen. Hännikäisen (2018) mukaan kasvatusvuorovaikutuksen sensitiivisyys vahvistaa hyväksyvää ja kannustavaa ilmapiiriä. Kasvattajan ollessa fyysisesti ja emotionaalisesti läsnä kasvatusvuorovaikutuksessa, yhteenkuuluvuuden tunne ja emotionaalinen hyvinvointi lisääntyvät lapsen ja aikuisen välillä. Kasvattajan kuunnellessa lasta ja ottaessaan hänen mielipiteensä huomioon, lapselle välittyy kunnioitus ja arvostus häntä kohtaan (Hännikäinen 2018).

Tuloksien mukaan kaikki vastaajat kokivat, että Lapset puheeksi-keskustelu muutti kasvattajan ja lapsen vanhempien välistä yhteistyötä. Kasvattajien vastauksissa tuli esille, että ymmärryksen koettiin lisääntyneen puolin ja toisin. Vastauksissa kuvattiin, että keskustelun jälkeen kasvatusyhteistyö tiivistyi, siitä tuli sujuvampaa, toimittiin yhdessä lapsen parhaaksi ja sovittiin yhteisiä toimintatapoja. Myös vuorovaikutuksesta tuli toimivampaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2018, 34) mainitaan, että kasvattajien ja huoltajien yhteistyö on tärkeää ja lasten päivittäisistä tapahtumista ja kokemuksista jaetaan tietoa huoltajien kanssa. Näiden lapsen päivästä syntyvien keskustelujen myötä luodaan pohjaa lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle.

Varhaiskasvatuksessa jää usein liian vähän aikaa vaihtaa näitä kuulumisia huoltajien kanssa haku- ja tuontitilanteissa. Lisäksi, jos keskustelu koskee vain hoitopäiviä, niin huoltajien osallisuus keskusteluun kapenee lähinnä kuuntelijan rooliin. Tällöin kasvattajatkään eivät saa lapsesta lisätietoa, vaan he ainoastaan pysyttelevät hoitopäivästä kertovan roolissa. Huoltajille tarjotaan varhaiskasva-

tuksessa mahdollisuutta varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluun säännöllisesti ja lisäksi aina tarpeen mukaan. Lapsen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on mahdollista, että keskustelu keskittyy lapsen kehitykseen liittyvien keskusteluaiheiden lisäksi vain varhaiskasvatuksen toimintoihin, jolloin keskustelun anti ei ole tasapuolinen. Riippuu keskustelijoista, kuinka hyvään vuorovaikutukseen tilanteessa päästään ja onko keskustelu omiaan edistämään esimerkiksi kasvatuskumppanuutta.

Tuloksista voi havaita, että Lapset puheeksi -keskustelun jälkeen kasvatuskumppaneiden dialogin koettiin muuttuvan avoimeksi ja siihen tuli lisää luottamusta. Tämä vaikutti myös vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyöhön siten, että he kokivat yhteistyön helpommaksi, läheisemmäksi, avoimemmaksi ja rennommaksi. Lapset puheeksi -keskustelun jälkeen yhteistyö vahvisti kasvatuskumppanuutta sekä edisti sitä kautta lapsen saamaa tukea varhaiskasvatuksessa. Yhteistyötilanteissa pystyttiin olemaan aidosti läsnä ja tiedon myötä yhteistyö muuttui arvostavaksi, toisia kunnioittavaksi ja erilaisuutta paremmin hyväksyväksi. Vanhempien ja kasvattajien välinen yhteistyö alkaa muuttua mahdollisesti jo itse Lapset puheeksi -keskustelu tilanteessa, jolloin keskustellaan sellaisista varhaiskasvatusta ja perhettä koskevista asioista, mitä ei ole aiemmin otettu puheeksi.

Samansuuntaisia tuloksia yhteistyöstä ja lapsen kehityksen tukemisesta ovat saaneet opinnäytetyössään myös Behm ja Kauppinen (2019). He saivat varhaiskasvatuksen kontekstissa temahaastattelulla tehdystä opinnäytetyöstään tuloksena, että Lapset puheeksi -menetelmä tukee varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja huoltajien välistä yhteistyötä sekä lapsen suotuisaa kehitystä. Myös pro gradu -tutkimus Lapset puheeksi -menetelmästä yhteistyövälineenä perusopetuksessa (Korpijärvi 2018) tuli yhteistyön osalta samansuuntainen tulos. Tutkimuksessa haastateltiin opettajia ja huoltajia, ja tulosten mukaan Lapset puheeksi -menetelmä osoittautui kasvatuskumppanuutta tukeväksi vuorovaikutusvälineeksi.

Varhaiskasvatus mahdollistaa lapselle monia lasta suojaavia tekijöitä sujuvan arjen myötä, mitkä vahvistavat lapsen resilienssiä eli pärjäävyyttä. Resilienssitutkijoiden mukaan näitä suojaavia tekijöitä ovat ensinnäkin lasta ymmärtävät aikuiset ja lapsen tasoinen yhteinen ymmärrys arjessa tapahtuvista asioista. Toiseksi on mainittu lapsen tunteiden tunnistaminen ja nimeäminen sekä ristiriitatilanteista selviäminen yhdessä aikuisen kanssa sekä lapsen tieto siitä, että hänen kanssaan työskentelevät aikuiset ovat asioista samaa mieltä. Lisäksi sosiaalinen osallisuus sekä ryhmään kuuluminen on yksi tärkeä lasta suojaava tekijä. (Pettoello-Mantovani ym. 2019.) Resilienssin vahvistamisen myötä lapsista tulee itsevarmempia, uteliaita, uusiin haasteisiin sopeutuvaisempia ja taitavampia sosiaalisen osallisuuden ulottuvuudella. Hyvin koulutetut ammattilaiset ovat avainasemassa lasten tasapainoisuuden ja pärjäävyyden edistämässä perheiden kanssa tehtävän yhteistyön kautta, mikä myötävaikuttaa lasten hyvinvointia. (Pettoello-Mantovani ym. 2019.)

Näitä varhaiskasvatuksessa esiintyviä suojaavia tekijöitä tuli esille myös tutkimukseni tuloksissa. Ymmärryksen lisääntyminen lapsesta, hänen taustoitetaan ja siitä, miksi lapsi käyttäytyy tietyllä tavalla, osoittaa, että Lapset puheeksi -keskustelun jälkeen kasvattajat ovat lasta ymmärtäväisempiä, he myös pyrkivät vuorovaikutuksellisin keinoin vahvistamaan lapsen ymmärrystä varhaiskasvatuksen arjesta. Varhaiskasvatuksen arjen sujuvuus ei suoraan tuloksissa esiintynyt, mutta jos sosiaalisissa tilanteissa ilmeni haastavaa käytöstä, niin lapselle tarjottiin tukea ja aikuisen apua pärjätä ryhmässä ja arjen tilanteissa. Lapsen ohjaaminen sosiaalis-emotionaaliosessa kehityksessä sekä opettaminen, kuinka ryhmässä toimitaan ja kaveri- sekä tunnetaitoja harjoitellaan, olivat tutkimuksen tuloksissa nähtävissä.

Ammattilaisten, perheen ja vertaisryhmän sekä varhaiskasvatuksen tuella lapsi voi voittaa haasteensa ja saavuttaa emotionaalisesti tasapainoisemman kehityksen. Nämä lapsen lähiympäristöt voivat lisätä lasta suojaavia tekijöitä ja vahvistaa lapsen pärjäävyyttä jopa jo ennen lapsen syntymää. Ammattilaisilla on tässä tärkeä rooli auttaa perheitä lasten kasvattamisessa. (Pettoello-Mantovani ym. 2019.) Tätä taustaa vasten voinen todeta, että tutkimukseni tulos on lapsen

pärjäävyyden ja sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tukemisen osalta resilienssitutkimusten kanssa samansuuntainen.

Interventiotutkimuksissa on tullut tuloksia siitä, että Lapset puheeksi -menetelmällä on yhteyttä lapsen ja perheen hyvinvointiin ja sitä kautta suotuisampaan lapsen sosiaalis-emotionaaliseen kehitykseen (Niemelä ym. 2012; von Doussa ym. 2015), psykiatrisessa sairaanhoidossa tehdyssä tutkimuksessa mainitaan, että Lapset puheeksi -menetelmällä on ollut jopa depressiivisyyttä vähentävää vaikutusta (Solantaus ym. 2010). Myös seurantalutkimuksissa on tullut sellaisia tuloksia, että Lapset puheeksi -menetelmän käyttö vähentää lasten ja perheiden lastensuojelun palveluiden ja psykiatrisen sairaanhoidon palvelun tarvetta (Kallunki ym. 2015), eli käänteisesti voisi tulkita Lapset puheeksi -menetelmän käytön lisäävän perheiden ja lasten hyvinvointia.

Omassa tutkimuksessani en tutkinut menetelmän tuomia muutoksia lapsen ja perheen hyvinvoinnin näkökulmasta, mutta varhaiskasvattajien vastauksissa on tullut esille sellaisia ilmiöitä, mitkä on todettu muissa tutkimuksissa lapsen hyvinvointia lisääviksi, kuten lämmin, ymmärtävä ja empaattinen vuorovaikutus (Ahonen 2015). Tuloksissa esiin tullut lapsen yksilöllinen ja ymmärtävä huomioiminen ja erilaisuuden arvostava hyväksyminen luo lapselle mahdollisuuden osallistua tasavertaisena ryhmään ja toimintaan. Näistä ilmiöistä on tutkimustuloksia, että inklusiivinen ja lapsen kontekstit vuorovaikutteisesti huomioiva asenne sekä työote pedagogiikkaan ja varhaiskasvatuksen toteutukseen lisäävät lapselle sosiaalista osallisuutta ja sitä kautta vahvistaa lapsen ja perheenkin hyvinvointia (Viitala 2014).

Kasvatusideologiat ja -asenteet vaikuttavat sosioekologisesti sekä mikro- että makrotasolla varhaiskasvatukseen. Mikrotasolla kasvatusympäristöjen, kodin ja varhaiskasvatuksen tiivis, ymmärtävä ja jaettu yhteistyö luo puitteita lapsen hyvinvoinnille. Makrotasolla taas luovat merkityksiä yhteiskunnassa vallitsevana olevat kasvatusideologiat ja rakenteet. Tästä rakenteellisena esimerkkinä Lapset puheeksi -menetelmän alueellisesti ja systemaattisesti laajempi käyttöön- otto Keski-Pohjanmaalla, missä toteutin tutkimukseni aineiston keruun. Keski-Pohjanmaalla Lapset puheeksi -menetelmä on tullut käyttöön ensin sosiaali- ja

terveyspalveluihin, lastensuojelun, neuvoloiden, kotipalvelun sekä perhetyön asiakastyöhön. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen osalta työ on vielä kesken, työntekijöitä koulutetaan menetelmän käyttöön ja asiaa tehdään tunnetuksi.

Lastenneuvola on pienten lasten hyvinvoinnin edistäjänä paras taho, koska se tavoittaa varhaiskasvatuksen ulkopuolellekin jäävät, melkein kaikki kotihoivossa olevat alle kouluikäiset lapset. Tutkimustietoa löytyy myös siitä, kuinka lyhytaikaisellakin positiivisen vanhemmuuden edistämällä on merkitystä lapsen sosiaalis-emotionaalisen kehityksen kannalta. Interventiotutkimuksen, jossa positiivista vanhemmuutta tuettiin lapsille ääneen lukemalla, leikkimällä ja puhumalla, tuloksissa todettiin, että perusterveydenhuollon kautta välitettävien vanhemmuuden tuen ohjelmilla on pitkäaikaista ja yhdenvertaista vaikutusta lasten sosiaalis-emotionaaliseen kehitykselle. Lisäksi se on suhteellisen edullinen tapa tukea lasten hyvinvointia. (Mendelshon ym. 2018.) Tässä yhteydessä nostaisin esille Lapset puheeksi -keskustelunkin lyhytaikaisuuden. Se voi jäädä joidenkin lasten osalta yhteen tai kahteenkin keskusteluun, mutta asioiden esille nostaminen ja yhteisten tavoitteiden kirkastaminen ei ole merkityksetöntä lapsen hyvinvoinnin ja vanhemmuuden tukemisen kannalta.

Lapsen ja perheen hyvinvointia voidaan siis tukea peruspalveluihin sovelletuilla menetelmillä suhteellisen pienellä väliintulolla ja edullisesti. Tätä taustaa vasten olisi hienoa saada varhaiskasvatukseen menetelmiä, mitkä huomioivat lapsen kehitysympäristöjen yhteistyön laajemmin kuin vain varhaiskasvatuksessa olevan lapsen arjen ja varhaiskasvatussuunnitelman keskustelun osalta. Varhaiskasvattajat kokivat, että Lapset puheeksi -keskustelu antaa heille lisäntyneen ymmärryksen myötä valmiuksia kohdata lapsi ja perhe läheisemmin. Tämä helpottaa yhteistyötä ja myös tarvittaessa huolien esiin ottoa. Lapset puheeksi -menetelmä koettiin varhaiskasvattajan työtä rikastuttavana menetelmänä. Keskusteluajan järjestäminen tuotti haasteita ja keskustelulomakkeen sovellettavuus itselle ja omaan vuorovaikutukseen sopivaksi ei ollut vielä sujuvaa, mutta käyttökokemuksen lisääntyttyä Lapset puheeksi -keskustelua rohkenee muokata tilanteeseen sopivammaksi.

Oma henkilökohtainen tavoitteeni tälle pro gradu -työlle oli, että saisin syventää tietoa lapsen sosiaalis-emotionaalisesta kehityksestä, haastavaan käytökseen vastaamisesta, vuorovaikutuksen merkityksestä ja tietysti Lapset puheeksi -menetelmästä. Olen peilannut näitä tietojani kuluneen vuoden aikana käytännön työhöni ja kokenut vahvasti, kuinka ymmärrys lapsesta auttaa haastavissa tilanteissa. Toki ymmärrys lapsesta auttaa myös tavallisessa varhaiskasvatuksen arjessa, mutta haasteita kohdatessa näitä tilanteita tulee enemmän pohdittua. Tämän tutkimuksen tekeminen ja tulokset ovat vahvistaneet käsitystäni kasvattajien ja vanhempien yhteistyön välttämättömyydestä. Kasvattajien on hyvä astua joskus ulos omasta roolistaan ja asettua keskustelemaan vanhempien kanssa tietoisesti samalle tasolle. Tämä edesauttaa vuorovaikutuksen tasapuolisuutta. Tutkimustulokset myös toistavat sitä tutkittua tietoa, että vuorovaikutuksen tyylillä on merkitystä tilanteiden sujuvuudelle, sekä lasten että aikuisten kesken. Tuen ennakkoinnin ja oikea-aikaisuuden sekä matalan kynnyksen palveluiden rakentamisen merkitys, on tullut teoriaa ja tutkimuksia lukiessa vahvasti esille. Tämä on vakuuttanut minua edelleen siitä tosiasiasta, että varhaiskasvatus on todella tärkeässä yhteiskunnan palveluiden roolissa, missä voidaan tukea lasten ja perheiden hyvinvointia muutenkin kuin tämän varhaiskasvatuksessa olevan lapsen osalta. Hyvinvointi voi siirtyä myös lapsen välityksellä muiden perheen jäsenten hyödyksi.

Varhaiskasvatuksessa olemme eturivin paikalla vastaamassa lapsen hyvinvoinnista yhdessä vanhempien kanssa. On tärkeää tiedostaa, kuinka vahvasti tunteet ja sosiaalinen osallisuus kannattelevat hyvinvointia. Positiivinen kannustus ja osuva palaute kannattelevat lapsen uskoa omaan itseensä, vahvistavat lapsen resilienssiä sekä saa lapsen luottamaan omiin kykyihinsä. Myös vanhemmille on tärkeää kuulla positiivisia asioita lapsestaan. Yksi kyselyyn vastaajista mainitsi, että lapsen tuonti- ja hakutilanteessa vanhempi ja kasvattaja yhdessä sopivat, että keskustelevat positiivisista asioista lapsen päivän kulussa. Näissä tuonti- ja hakutilanteissa lapsi on usein kuulemassa aikuisten keskustelua. On hienoa, että on voitu sopia positiivisiin asioihin keskittymisestä ja negatiiviset jätetään

vähemmälle huomiolle. Tämä auttaa myös vanhempia jaksamaan paremmin mahdollisten haasteiden kanssa.

6.2 Tutkimuksen arviointi

Luotettavuus. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa erityisesti tutkimusraportin johdonmukaisuus ja ymmärrettävyys. Tutkijan täytyy perustella tekemänsä valinnat lukijalle, myös lähdeviittauksilla. Tutkielman teoriataustaa ja raporttia tehdessäni olen pyrkinyt esittämään tiedot rehellisesti ja oikein sekä mainitsemaan lähdeviittaukset suositusten mukaisesti. Tutkimuksen toteutin laadullisella sisällön analyysillä, käsittelin aineiston pelkistäen, klusteroiden ja abstrahoiden (Tuomi & Sarajärvi 2018, 114-116). Näistä kaikista vaiheista olen tehnyt esimerkkitaulukot ja koko aineiston luokittelusta on liitteissä luokitustaulukot. Tarkkuuteen olen pyrkinyt kuvaamalla tutkimuksen kaikki vaiheet luotettavasti ja toteutuneen mukaisesti. Tuloksia kuvatessani pyrin esittämään osuvia ja tulkintaa selkeyttäviä aineistoesimerkkejä sekä kuvioita.

Tutkimukseni aihe oli sellainen, että mielenkiinto kantoi ja motivoi tehdä se tutkimuksen toteuttamisen osalta loppuun saakka samalla intensiteetillä. Sain myös omasta työstäni käytännön virikkeitä ja motivaatiota tutkimustyöhöni. Työstäni johtuvan aikatauluni rajallisuuden vuoksi suunnittelin tutkimukseni metodisesti mahdollisimman sujuvasti toteutettavaksi. Vertasin haastattelun ja kyselylomakkeen eroja tämän aiheen tutkimisessa ja päättelin, että niistä saatavan aineiston ero ei ole kovin suuri, joten säästin aikaa litteroinnin verran ja päädyin sähköiseen kyselylomakkeeseen.

Sain vastaukset kahdeksalta Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksen käyneeltä ja menetelmää työssään käyttäneeltä varhaiskasvattajalta Keski-Pohjanmaan alueelta. Kahdeksan vastaajaa on riittävänä pidetty määrä laadullisessa tutkimuksessa, mutta olisihan vastaajia voinut olla enemmänkin. Tämä Lapset

puheeksi -menetelmän koulutus- ja käyttövaatimus hiukan pienentää mahdollisten vastaajien määrää. Mikäli tämän tutkimuksen toteuttaisi muutaman vuoden kuluttua samalla alueella, niin käyttäjäkokemusta löytyisi jo paljon enemmän. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa myös aineiston koko. Tekstimääräisesti aineistoani ei ollut paljon. Kysely itsessään oli aika pitkä ja kysymyksistä suurin osa oli avoimia kysymyksiä, mutta silti vastauksissa oli niukkuutta. Sain kuitenkin sisällöltään osuvan ja kattavan aineiston. Aineiston kokoon ei löydy mitään yksiselitteistä ohjetta, vaan sen riittävyys arvioidaan realistisuuden näkökulmasta, tutkimuskysymyksen pohjalta sekä luotettavuuden näkökulmasta. Itse koin, että aineisto oli näiden näkökulmien suhteen riittävä. Toki haastattelemalla olisin saanut mahdollisuuden tehdä lisäkysymyksiä. Kysymysten vastaukset olivat osittain aika lyhyitä ja jonkin verran sain tehdä tulkintaa, siitä, että miten vastaus sijoittuu varhaiskasvatuksen arkeen. Toisaalta lähdin tekemään uudesta menetelmästä kartoitettavaa tutkimusta enkä voinut tietää etukäteen, kuinka paljon tulen saamaan aineistoa.

Tiedostin oman roolini tutkimusta tehdessäni. Sain aineiston anonyymina ja tiesin vastaajista vain tehtävänimikkeen, työvuodet ja milloin Lapset puheeksi -menetelmäkoulutus oli käyty. En tiennyt, mistä kunnasta ja mistä päiväkotiryhmistä vastaajat olivat. Silti samaa työtä eri kunnassa tekevänä minun oli helppo samaistua vastaajiin ja heidän ilmauksiinsa. Varoin tekemästä liikaa tulkintaa, vaikka jonkin verran tosin lyhyet vastaukset vaativat vastausten kontekstin tiedostamista. Olin itsekin käynyt gradutyön aikana Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksen, joten tiesin menetelmästä perusasiat, mutta minulla ei juuri ollut käyttäjäkokemusta. Siksikin koin saamani aineiston ja tiedon itselleni tärkeäksi.

Minua ilahdutti, että vastaajissa tulivat edustetuiksi varhaiskasvatuksen eri kasvattajat. Vastaajissa oli neljä lastenhoitajaa, kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa ja kaksi varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Tämä myös lisää vastaajien näkökulman monipuolisuutta ja lisää tutkimuksen luotettavuutta.

6.3 Jatkotutkimusaiheet ja käytännön sovellukset

Tutkimusta olisi mielenkiintoista jatkaa laajentaen näkökulmaa lapsen vanhempiin ja lapsiin. Yksi opinnäytetyö Lapset puheeksi -menetelmästä on tehtykin siten, että siinä oli mukana viisi opettajaa ja kuusi vanhempaa (Behm & Kauppinen 2019). Tämä tutkimus sisälsi lähinnä käyttäjäkokemuksia ja ilmiötä ei tarkasteltu juurikaan sosiaalis-emotionaalisen kehityksen näkökulmasta kuten omassa tutkimuksessani. Lasten osalta havainnointi voisi olla haastattelua sopivampi tutkimusmetodi. Havainnoimalla olisi mahdollisuus saada aineistoa lasten ja aikuisten käyttäytymisestä ja sen muuttumisesta Lapset puheeksi -keskustelun jälkeen. Myös lapsen ja kasvattajan välistä kasvatusvuorovaikutusta olisi mielenkiintoista havainnoida ja tarkastella Lapset puheeksi -keskustelun jälkeen sekä lapsen että kasvattajan näkökulmasta.

Toisaalta tutkimusta voisi jatkaa muokaten hiukan Lapset puheeksi -menetelmää varhaiskasvatukseen entistä paremmin sopivammaksi. Tällöin tutkimuksesta tulisi kehittämistutkimus. Vastaajista muutamat ehdottivatkin, että Lapset puheeksi -keskustelusta yhdistettäisiin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluun joku osio. Toisaalta aikataulun helpottamiseksi ja tehostamiseksi voisi nämä molemmat keskustelut siirtää osittain etukäteen netissä täytettäväksi ja keskustelussa paneudutaan enemmän pohtimista aiheuttaneisiin asioihin. Kasvokkain tapaaminen rauhallisessa ja kiirettömässä tilanteessa on kuitenkin tärkeää kaikkien vanhempien kanssa, koska silloin keskusteluun voi nousta ne tärkeimmät asiat, joita ei muulloin tule otettua esille.

Lapsen ymmärryksen lisääminen ja sen havainnointi jäi tässä tutkimuksessa täysin sivuun. Lapset puheeksi -menetelmässä on yhtenä ajatuksena myös lapsentasoisen ymmärryksen lisääminen arjen tilanteista resilienssiä vahvistavana asiana. Toki aikuisen vuorovaikutteinen sensitiivisyys, sanoittaminen ja nimeäminen ovat yhteisvaikutukseltaan sellaista, että näissä keskusteluissa lapsi saa itselleen aineksia asioiden pohtimiseen, mutta sitä ei tutkittu lapsen näkökulmasta.

Kiinnostus lapsen hyvinvointia kohtaan on kasvanut varhaiskasvatuksessa 2000-luvun alusta alkaen ja lapsen hyvinvointiin otetaan kantaa erilaisissa varhaiskasvatuksen asiakirjoissa ja tutkimuksissa (ks. Hännikäinen 2017; Karikoski & Tiilikka 2017). Lapsen hyvinvointi koostuu monesta eri tekijästä ja varhaiskasvatuksessa puhutaankin usein sosiaalis-emotionaalisesta hyvinvoinnista ja se myös painottuu pienten lasten hyvinvoinnin osalta. Hyvinvoinnin esille nostaminen johtune lasten kasvavasta pahoinvoinnista. Halusinkin tutkia tätä aihetta siksi, koska koin työssäni varhaiskasvatuksen erityisopettajana, että lasten pahoinvointi on ilmiö, mikä lisääntyy. Tähän varhaiskasvattajat pystyvät vastaamaan yksinkertaisillakin keinoilla, arjen kohtaamisilla, aidolla läsnäololla ja sensitiivisellä vuorovaikutuksella ja näin tukea lapsen sosiaalis-emotionaalista kasvua ja kehitystä sekä ryhmässä olemista. Lapsen ehyt päivä, ilo ja yhdessä toimiminen ovat kasvattajan tavoitteet jokaiselle päivälle. Meistä jokainen muistaa osuvan kiitoksen tai kannustuksen vuosien takaa. Vuorovaikutuksellamme ja sanoillamme on paljon merkitystä. Varhaiskasvattajalla on mahdollisuus olla se aikuinen, joka kannustaa lasta arjessa läpi harmaan päivän tai haastavan elämän vaiheen.

LÄHTEET

- Ahonen, L. 2015. Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa. Tampereen yliopisto. Akateeminen väitöskirja.
- Alijoki, A. & Pihlaja, P. 2017. Pedagogiset rakenteet ja ratkaisut lasten erityisen tuen tarpeiden näkökulmasta. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 263–275.
- Backman, J. 2018. Ääreellisyyden kohtaaminen: kokemuksen filosofista käsittehistoriaa. Teoksessa J. Toikkanen & I. A. Virtanen (toim.) Kokemuksen tutkimus VI, Kokemuksen käsite ja käyttö. Lapland University press. Rovaniemi. Vaajakoski:Kirjaksi.net, 25–40.
- Bandura, A. 1986. Social foundations on of thought and action: a social cognitive theory. Englewood Cliffs., NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. 1997. Self-efficacy: The exercise of control. New York: W. H. Freeman and Company.
- Behm, N. & Kauppinen, J. 2019. Kokemuksia Lapset puheeksi -keskustelusta varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö, Karelia ammattikorkeakoulu.
- Braun, V. & Clarke, V. 2008. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*.
<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bronfenbrenner, U. 1979. *The Ecology of Human Development*. Harward University Press. Gambridge, Massachusetts, and London, England.
https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=OCmbzWka6xUC&oi=fnd&pg=PA3&dq=Bronfenbrenner+1979&ots=yyQ_Q5USeg&sig=nrzVpKlfAAdA4Ida0-JpnCrA9ac&redir_esc=y#v=onepage&q=Bronfenbrenner%201979&f=false
- Bronfenbrenner, U. 2016. Ekologisten järjestelmien teoria. Teoksessa R. Vasta, (toim.) A. Toppi. (suom.) Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. United Press Global.
- Connors-Burrow, N., Patrick, T., Kyzer, A. & McKeyley, L. 2017. A Preliminary Evaluation of REACH: Training Early Childhood Teachers to Support

- Children's Social and Emotional Development. *Early Childhood Education Journal* 45 (2), 187–199.
- Denham, S., Basset, H. H. & Zinsler K. 2012. Early Childhood Teachers as Socializers of Young Children's Emotional Competence. *Early Childhood Education Journal* 40, 137–143.
- von Doussa, H., Sundbery, J., Ranneke, R., Jones, S. & Goodyear, M. 2017. Let's talk about children: Investigating the Use of a Family-focused Intervention in the Gambling Support Services Sector.
- Elo, S. & Kyngäs, H. 2008. The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing* 62(1), 107–115.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino.
- Hornor, G. 2017. Resilience. *Journal of pediatric health care* 31(3), 384–390.
- Hujala, E., Heikka, J. & Halttunen, L. 2017. Johtajuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Juva: PS-kustannus, 288–300.
- Hujala, E., Puroila, A., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: T-Print.
- Hännikäinen, M. 2017. Kasvattajan pedagoginen herkkyyys ja pienten lasten emotionaalinen hyvinvointi päiväkotiryhmissä. *Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti* 22(1), 54-63.
- Hännikäinen, M. 2018. Values of well-being and togetherness in the early childhood education of younger children. Kasvatustieteiden laitos; Department of Education: Varhaiskasvatus. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/59288> (Luettu 28.8.2020.)
- Härkönen, U. 2008. Teorian ja tutkimuskohteen vuorovaikutus – Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria ihmisen kehittymisestä. Joensuun yliopisto, Savonlinnan opettajankoulutuslaitos, verkkojulkaisu.

<http://sokl.uef.fi/verkojulkaisut/monitiet/harkonen.htm> (Luettu 8.1.2020.)

- Kakkori, L. & Huttunen, R. 2014. Fenomenologia, hermeneutiikka ja fenomenografinen tutkimus. Teoksessa A. Saari, O-J. Jokisaari & V-M. Värrö. (toim.) Ajankasvatus. Kasvatusfilosofia aikalaiskritiikkinä. Tampere: University Press, 376–400.
- Kallunki, H., Niemelä, M., Ala-Aho, B., Savela, S., & Pesonen, K. 2015. Raahen seudulla lapsia ja perheitä tuetaan peruspalvelujen kautta. Teoksessa M. Rimpelä & M. Rimpelä (toim.). Säästöjä lapsiperheiden palveluremonteilla, 89–96.
- Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2017. Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 76–94.
- Kasvun tuki. 2017. Vaikuttavan varhaisen tuen tietolähde. Luettu 20.2.2019. <https://kasvuntuki.fi/tyomenetelmat/toimiva-lapsi-perhe-menetelmat/lapset-puheeksi-keskustelu/>
- Keltikangas-Järvinen, L. 2005. Ympäristö vai perimä Käyttäytymisgenetiikan haasteet ja mahdollisuudet psykologialle. *Psykologia* 40 3(15), 294–299.
- Kniivilä, S, Lindbom-Ylänne, S. & Mäntynen, A. 2017. Tiede ja teksti. Tehoa ja taitoa tutkielman kirjoittamiseen. Tallinna:Gaudeamus.
- Korpijärvi, H. 2018. Opettajien ja huoltajien käsityksiä Lapset puheeksi -menetelmästä. Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.
- Kujala, V., Jokinen, J., Ebeling, H. & Pohjola, A. 2017. Let's talk about children evaluation (LTCE) study in northern Finland: a multiple group ecological study of children's health promotion activities with a municipal and time-trend design. *BMJ Open* 2017, 7.
- Laine, T. 2018. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä:PS-kustannus, 29–50.
- Lapset puheeksi -menetelmä. Suomen Mielenterveys ry. (Luettu 15.3.2020.)

<https://mieli.fi/fi/kehitt%C3%A4mist%C3%A4mistoiminta/lapset-ja-nuoret/toimiva-lapsi-perhe-ty%C3%B6/lapset-puheeksi-lp-menetelm%C3%A4>

- Lyytinen, H. & Lyytinen, P. 2014. Sosiaalisten taitojen kehitys. Teoksessa J. Nurmi, T. Ahonen, H. Lyytinen, P. Lyytinen, L. Pulkkinen & I. Ruoppila (toim.) Ihmisen psykologinen kehitys. Juva: PS-kustannus, 61–64.
- Mendelshon, A., Brockmeyer Cates, C., Weisleder, A., Berkule Johnson, S., Seery, A. M., Canfield, C. F., Huberman, H. S. & Drever, B. P. 2018. Reading aloud play, and social-emotional development. *Developmental Pediatrics* 141 (5). DOI: <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1542/peds.2017-3393>. (Luettu 4.6.2020.)
- Metsämuuronen, J. 2011. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteessä. e-kirja 1. painos. Helsinki: International Methelp Oy. (Luettu 14.1.2020.)
- Niemelä, M., Kallunki, H., Jokinen, J., Räsänen, S., Ala-aho, B., Hakko H. & Solantaus, T. 2019. Collective impact on prevention: Let's talk about children service model and decrease in referrals to child protection services. *Frontiers in Psychiatry*. DOI: 10.3389/fpsy.2019.00064 (Luettu 8.2.2020.)
- Niemelä, M., Repo, J., Wahlberg K-E., Hakko, H. & Räsänen, S. 2012. Pilot evaluation of the impact of structured child centered interventions on psychiatric symptom profile of parents with serious somatic illness: Struggle for life trial. *Journal of Psychosocial Oncology*. <http://dx.doi.org/10.1080/07347332.2012.664258> (Luettu 8.6.2020.)
- Opetushallitus. 2017. Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Raportit ja selvitykset 2017:17. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lasten_sosioemotionaalisten_taitojen_tukeminen_varhaiskasvatuksessa.pdf. (Luettu 14.12.2019.)
- Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf. (Luettu 25.3.2020.)

- Pajares, F. 2006. Self-efficacy during childhood and adolescence implications for teachers and parents, 337-369.
- Panter-Brick, C. & Leckman, J. F. 2013. Resilience in child development – interconnected pathways to wellbeing. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 54(4), 333-336.
- Parrila, S. & Fonsén, E. 2016. Pedagogisen johtamisen prosessi. Teoksessa S. Parrila & E. Fonsén (toim.) *Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus*. Jyväskylä: PS-kustannus, 59-90.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Pettoello-Mantovani, M., Lucian, T., Mestrovic, J., Ferrara, P., Giardino, I., Carrasco-Sanz, A., Nigri, L., Namazova-Baranova, L., Vural, M. & Cullu, F. 2019. Fostering resilience in children: The essential role of healthcare professionals and families. *The Journal of Pediatrics* 205, 298-299.
- Pojjula, S. 2018. *Resilienssi. Muutostenkohtaamisen taito*. Tallinna: Kirjapaja.
- Pramling Samuelsson, I., Williams, P., Sheridan, S. & Hellman, A. 2016. Swedish preschool teachers' ideas of the ideal preschool group. *Journal of early childhood research* 14 (4), 444-460.
- Raittila, R. & Siippainen, A. 2017. *Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö*. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus*. Tampere: Vastapaino, 282-292.
- Rutter, M. 2006. Implications of resilience concepts for scientific understanding. *Annals New York Academy of Sciences* 1094, 1-12.
- Rutter, M. 2012. Resilience as a dynamic concept. *Development and Psychopathology*. Cambridge University Press. 24, 335-344.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 26.04.2020.)

käyttö. Lappland University press. Rovaniemi. Vaajakoski: Kirjaksi.net, 64–84.

- Ungar, M., Ghazinour, M. & Richter, J. 2012. Annual research review: What is resilience within the social ecology of human development? *The Journal of Child Psychology and Psychiatry* 54 (4), 348–366.
- Ungar, M. 2011. The social ecology of resilience: Addressing contextual and cultural ambiguity of a nascent construct. *American Journal of Orthopsychiatry*. 81(1), 1–17.
- Vaismoradi, M., Jones, J., Turunen, H., & Snelgrove, S. 2016. Theme development in qualitative content analysis and thematic analysis. *Journal of Nursing Education and Practice* 6(5), 100.
- Valli, R. 2018a. Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. Keuruu: Otavan kirjapaino, 92–117.
- Valli, R. 2018b. Vastausten tulkinta määrällisessä tutkimuksessa. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. Jyväskylä: PS-kustannus, 261–275.
- Varhaiskasvatuslaki 2018. Viitattu 8.12.2019.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Viitala, R. 2014. Jotenkin häiriöks: Etnografinen tutkimus sosioemotionaalista erityistä tukea saavista lapsista päiväkotiryhmässä. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
- Williams, P., Sheridan, S & Pramling Samuelsson, I. 2018. A perspective of group size on children's conditions for wellbeing, learning and development in preschool. *Scandinavian Journal of Educational Research*.
<https://doi.org/10.1080/00313831.2018.1434823>. (Luettu 19.1.2020.)

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Lapset puheeksi -menetelmän käyttökokemuksia varhaiskasvatuksessa

Kiitos sinulle, että osallistut tähän kyselyyn! Annat osaltasi arvokasta tietoa Lapset puheeksi -keskustelun käytöstä varhaiskasvatuksessa. Toivon saavani vastaukset 13.3.20 mennessä, mutta maaliskuun aikana saapuvat vastaukset otetaan vielä mielellään vastaan. Lapset puheeksi -keskustelusta käytetään tässä lyhennettä Lp-keskustelu.

Vastaamiseen menee aikaa noin 30 minuuttia. Mikäli joudut lopettamaan kesken, kirjoita johonkin tyhjään vastaus kohtaan: "Jatkan myöhemmin". Muista lähettää viimeiseltä sivulta "Lähetä" -painikkeesta keskeneräinen vastauksesi.

Laita muistiin, mihin kysymykseen saakka olet vastannut ja avaa myöhemmin linkki uudestaan, vastaa johonkin taustakysymykseen, esim. "tehtävänimike" ja jatka siitä, mihin saakka olit jo vastannut.

Kyselyn tavoitteena on saada mahdollisimman paljon tietoa kokemuksistanne. Kysymyksissä on jonkin verran päällekkäisyyttä, joten vastauksissakin esiintyvä mahdollinen toisto ei haittaa. Kunkin osion lopussa on vastaajan mahdollista kertoa asioita, jotka eivät ole kysymyksissä nousseet esille.

Taustakysymykset kasvattajille

- Tehtävänimike _____
- Työvuodet varhaiskasvatuksessa _____
- Milloin Lp-menetelmä koulutus on käyty? vuosi _____ syksy/kevät

1. Järjestättekö ryhmänne kaikille lapsille Lp-keskustelun?
2. Jos ei, niin millaisissa tilanteissa tarjoatte Lp-keskustelua?

Oma toiminta kasvattajana

3. Koetko, että keskustelu antaa sinulle kasvattajana uutta tietoa lapsesta?
4. Millaista itsellesi uutta tietoa voit saada keskustelun myötä lapsesta?
5. Muuttuiko käsityksesi lapsesta Lp-keskustelun myötä?

6. Jos KYLLÄ, niin kuinka?
7. Ovatko keskustelussa esiin tulleet asiat muuttaneet toimintaasi kasvattajana?
8. Jos KYLLÄ, niin miten toimintasi kasvattajana on muuttunut?

Vuorovaikutus lapsen kanssa

9. Ovatko keskustelussa esiin tulleet asiat muuttaneet vuorovaikutustasi lapsen kanssa?
10. Jos KYLLÄ, niin kuinka vuorovaikutus on muuttunut?
11. Mikäli toiminnassasi kasvattajana tai vuorovaikutuksessa lapsen kanssa ei ole tapahtunut muutosta, mistä arvelet sen johtuvan?
12. Mitä muuta haluaisit kertoa Lp-keskustelun merkityksestä toimimisellesi kasvattajana ja vuorovaikutukselle lapsen kanssa?

Lapsen kehityksen tukeminen

13. Kuvaile, millaiset tilanteet koet ryhmässänne lapsen haastavana käytöksenä.
14. Lp-keskustelussa selvitetään lapsen pärjävyyttä eri ympäristöissä. Millaisia tilanteita varhaiskasvatuksen arjessa ilmenee, joissa lapsi ei pärjää?
15. Millaisia valmiuksia Lp-menetelmä antaa sinulle kasvattajana tukea lapsen pärjävyyttä ryhmässä?
16. Ovatko keskustelussa esiin tulleet asiat johtaneet käytännön toimiin?
17. Jos KYLLÄ, niin millaisiin?
18. Jos ei, niin miksi?
19. Miten Lp-keskustelu yleisesti ottaen tukee lapsen suotuisaa kehitystä?
20. Mitä muuta haluaisit kertoa Lp-keskustelun hyödyistä lapsen kehityksen tukemiseen?

Yhteistyö vanhempien kanssa

21. Muuttiko Lp-keskustelu sinun ja lapsen vanhempien välistä yhteistyötä?
22. Jos KYLLÄ, miten?
23. Jos EI, miksi?
24. Muuttiko Lp-keskustelu sinun ja vanhempien välistä vuorovaikutusta?
25. Jos KYLLÄ, miten?
26. Jos EI, miksi?
27. Mitä muuta haluaisit vielä kertoa yhteistyöstä vanhempien kanssa?

Lopuksi vielä muutamia yleisiä kysymyksiä

28. Onko lapsi ollut mukana Lp-keskustelussa?
29. Jos on ollut, niin mitä tämä on merkinnyt Lp-keskustelun toteuttamisen kannalta?

30. Miten olennaisiksi koet Lp-keskustelussa esiin tulevat asiat? Perustele näkemyksesi.
31. Mitkä Lp-keskustelussa esille nousseet asiat olet kokenut itsellesi kasvattajana erityisen merkittäviksi?
32. Minkälaisia hyviä puolia Lp-keskustelussa on?
33. Minkälaisia huonoja puolia tai kehityskohteita Lp-keskustelussa on?
34. Miten koet Lapset puheeksi -keskustelun ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelun eroavaisuuden?
35. Voisiko mielestäsi näitä, lapsen vasu- ja Lp-keskusteluja yhdistää? Perustele näkemyksesi.
36. Mitä muuta haluaisit vielä kertoa?

Liite 2. Lapsen ja kasvattajan välinen kasvatustuorevaikutus

Alaluokka	Yläluokka	Pääloukka	Yhdistävä luokka
Lapsi yksilönä Lapsi ryhmässä Lapsen toiminta Lapsen käytöksen taustavaikuttajat	Kasvattajan ymmärryksen lisääntyminen	Kasvatusvuorevaikutuksen tehostuminen	Lapsen sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tukeminen
Empatian lisääntyminen Sensitiivisen ymmärryksen lisääntyminen Kasvattajan myönteisempi toiminta Lapsen haastavan käytöksen ymmärtävä kohtaaminen Ristiriitatilanteiden ratkaiseminen yhdessä	Kasvattajan sensitiivinen toiminta		
Läsnäolo Luottamus Kuunteleminen Lapsen kerronnalle ajan antaminen Keskusteleminen Neuvotteleminen Tunteiden nimeäminen	Ymmärtävä dialogi		

Liite 3. Vanhempien ja kasvattajien välinen yhteistyö

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
<p>Ymmärryksen lisääntyminen vanhempien käytöstä kohtaan</p> <p>Ymmärryksen lisääntyminen perheen tilannetta kohtaan</p> <p>Vanhempien ymmärryksen lisääntyminen kasvattajia kohtaan</p>	<p>Ymmärryksen lisääntyminen kasvatustympäristöjen kesken</p>	<p>Vanhempien ja kasvattajien välisen yhteistyön muuttuminen</p>	<p>Lapsen sosiaalis-emotionaalisen kehityksen tukeminen</p>
<p>Sujuvampi toiminta</p> <p>Yhteisen sävelen löytyminen</p> <p>Yhteisten toimintatapojen sopiminen</p> <p>Lapsen parhaaksi yhdessä toimiminen</p>	<p>Kasvatus-kumppanuuden tiivistyminen</p>		
<p>Avoimuus, luottamus ja yhteinen ymmärrys dialogin perustana</p> <p>Aito läsnäolo keskustelutilanteissa</p> <p>Arvostava, kunnioittava ja erilaisuuden hyväksyvä vuorovaikutus</p>	<p>Toimiva dialogi</p>		